

รายงานการคาดการณ์นวัตกรรมอุตสาหกรรม
(INDUSTRIAL INNOVATION OUTLOOK)

**Ready
Meal**

กลุ่มอาหารพร้อมทาน

ศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี
สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.)
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รายชื่อที่ปรึกษา

1. นางอานดา มุกดาพิทักษ์
2. นายสมชาย ฉัตรรัตน
3. นางสาวสิริพร พิทยโสภณ

คณะกรรมการวิชาการ

1. นายฉัญญวัฒน์ เกษมสุวรรณ
2. นางสาวสิริ ชัยเสรี
3. นายธนัท ทรงเมธากฤตย์

คณะผู้จัดทำ

1. นายสุรชัย สถิตคุณารัตน์
2. นางสาวณิศรา จันทระประทีน

สารบัญ

1. หลักการและเหตุผล.....	3
2. ภาพรวมตลาดระดับโลก.....	3
2.1 กระแสใหญ่ของโลกที่มีผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน.....	3
2.2 มูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานทั่วโลก.....	6
3. ภาพรวมตลาดและเทคโนโลยีการผลิตอุบัติใหม่ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคในตลาดหลักโลก.....	8
3.1 แนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคและกฎระเบียบในตลาดหลักโลก.....	8
3.2 แนวโน้มผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่นิยมในอีก 5 ปีข้างหน้าของตลาดหลักโลก.....	9
3.3 สถานะการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของตลาดหลักโลก.....	10
3.4 การปรับกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ผลิตในตลาดหลักเพื่อความอยู่รอด.....	13
3.5 เทคโนโลยีอุบัติใหม่: ทางเลือกใหม่เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ตอบโจทย์ผู้บริโภค... ..	19
3.6 การประเมินสถานะการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของตลาดหลักโลก.....	25
4. สถานภาพและอุปสรรคของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทยที่ส่งออก.....	26
4.1 บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดใหญ่.....	26
4.2 บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก.....	28
5. การวิเคราะห์สถานะและข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทย เพื่อเข้าตลาดหลักโลก.....	29
6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐเพื่อสนับสนุนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทย.....	34

1. หลักการและเหตุผล

ศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติเห็นความสำคัญของการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย จึงได้ดำเนินการศึกษาแนวโน้มนวัตกรรมของอุตสาหกรรมเป้าหมาย (Industrial Innovation Outlook, IIO) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเป็นข้อมูลให้กับกลุ่มภาคีความร่วมมืออุตสาหกรรม (Industrial Innovation Consortium) และหน่วยงานวิจัยต่างๆ ในระบบ 2) เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ 3) เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการจัดสรรงบประมาณวิจัย 4) เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนามาตรการต่างๆ ให้กับหน่วยงานของภาครัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

รายงานฉบับนี้ได้เลือกศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปประเภทอาหารพร้อมทาน เนื่องจากเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มการเติบโตตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่สำคัญ เช่น 1) ความเป็นเมืองหรือวิถีชีวิตแบบคนเมือง (Urbanization) ที่ขยายเพิ่มขึ้น 2) รูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป 3) การเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) ทั่วโลกเพิ่มขึ้น 4) การพัฒนาเทคโนโลยีและการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยกระบวนการจัดทำรายงานมีกระบวนการวิจัยที่ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ร่วมกับการใช้ฐานข้อมูลด้านตลาด Global Market Information Database ของ Euromonitor International และฐานข้อมูลสิทธิบัตร Derwent Innovation เพื่อสำรวจข้อมูลภาพรวมตลาดและเทคโนโลยีการผลิตอุบัติใหม่ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคในระดับโลก พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้ผลิตไทยทั้งกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มขนาดกลางและเล็กเพื่อหาสถานภาพของผู้ผลิตไทย จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ 5 Force model เพื่อประเมินสถานะการแข่งขันในตลาดระดับโลก รวมถึงวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด (SWOT) ของผู้ผลิตไทย เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ผลิตไทยด้วย TOWS matrix และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสนับสนุนผู้ผลิตไทยในการส่งออก

2. ภาพรวมตลาดระดับโลก

2.1 กระแสใหญ่ของโลกที่มีผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน

ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่ผ่านกระบวนการปรุงสุกและพร้อมทานได้ทันทีเมื่อนำไปอุ่น อบ นึ่ง หรือเข้าไมโครเวฟ ซึ่งสามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคในด้านความสะดวกสบาย ประหยัดเวลา และง่ายต่อการพกพาได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันตลาดอาหารพร้อมทานเป็นตลาดที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มการเติบโตตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่สำคัญ ดังนี้

- **ความเป็นเมืองหรือวิถีชีวิตแบบคนเมือง (Urbanization) ที่ขยายเพิ่มขึ้น**

แนวโน้มความเป็นเมืองหรือวิถีชีวิตแบบคนเมืองจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต โดย OECD คาดการณ์ว่า ประชากรโลกจะย้ายเข้ามาอาศัยในเขตเมืองมากถึงร้อยละ 70 ในปี พ.ศ. 2593 จากร้อยละ 50 ของประชากรโลกทั้งหมดในปี พ.ศ. 2552 โดยเขตเมืองของทวีปแอฟริกาจะมีอัตราการขยายตัวมากที่สุด สูงถึง 3 เท่าตัว (จากจำนวนประชากร 399 ล้านคน ในปี พ.ศ.2552 ขยายตัวเป็น 1,231 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593) ส่วนทวีปเอเซียนั้นคาดว่าประชากรในเขตเมืองจะเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าตัว (จาก 1,713 ล้านคนในปี พ.ศ.2552 ขยายตัวเป็น 3,381 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593) หากพิจารณารายประเทศพบว่า ประเทศที่มีการขยายตัวของความเป็นเมืองสูงที่สุดในโลก ได้แก่ จีนและอินเดีย ซึ่งในปี พ.ศ.2593 จีน

จะมีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองสูงถึง 1,000 ล้านคน ขณะที่อินเดียจะมีจำนวนประชากรที่อยู่ในเขตเมืองสูงถึง 900 ล้านคน ซึ่งการขยายตัวของเขตเมืองเหล่านี้จะส่งผลให้สังคมมีวิถีชีวิตแบบคนเมืองและใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบต้องการความสะดวกสบาย ทำให้อาหารพร้อมทานมีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น

ภาพที่ 2-1 การคาดการณ์ร้อยละของประชากรโลกที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองในปี ค.ศ. 2050

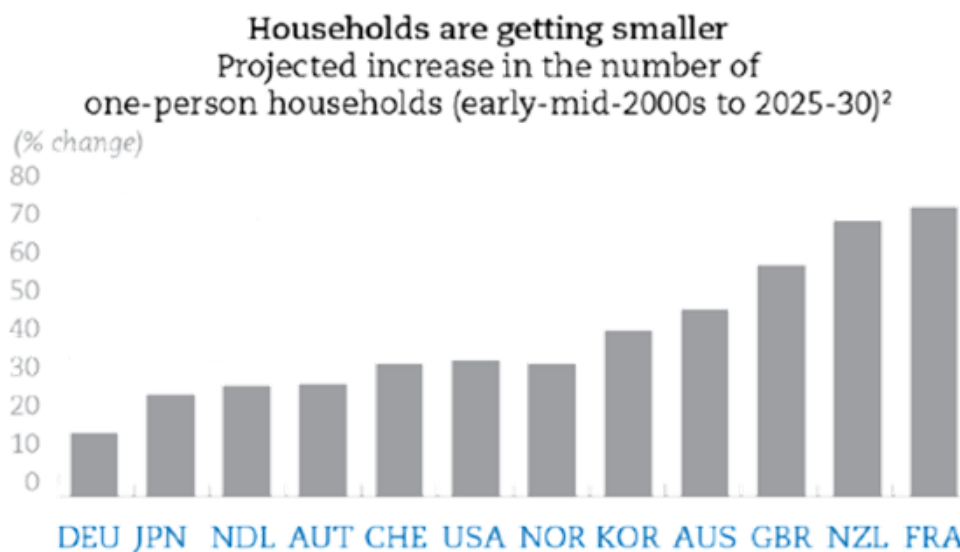

ที่มา: OECD STI Outlook 2016

- **รูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป**

การสำรวจของ OECD พบว่าพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะใช้ชีวิตคนเดียวเพิ่มขึ้น โดยคาดการณ์สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงในประเทศที่พัฒนาแล้วในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2568 – 2573 จะมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับกลางปี พ.ศ. 2543 ซึ่งประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ฝรั่งเศส นอกจากนี้ ผู้หญิงในสังคมเริ่มออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น และการใช้ชีวิตครอบครัวที่มีขนาดเล็ก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้บริโภคมีรูปแบบการกินที่ยืดหยุ่นและรับประทานอาหารแบบง่ายๆ

ภาพที่ 2-2 สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของการใช้ชีวิตคนเดียวในประเทศต่างๆ

ที่มา: OECD STI Outlook 2016

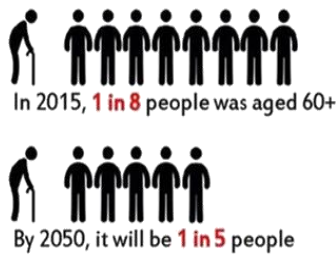
นอกจากนี้ กระแสรักสุขภาพและใส่ใจสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากขึ้น โดย รายงาน Healthy Eating Trends Around The World ของบริษัท นีลเส็น (Nielsen) เดือน มกราคม ปี พ.ศ. 2558 รายงานว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับอาหารมีความใกล้เคียงของสดมากที่สุด (Fresh Like) ผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ โดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น สารแต่งสี กลิ่น รส เป็น ส่วนประกอบ (Less is More) มีคุณค่าทางโภชนาการหลากหลายชนิด (More is More) เช่น ไฟเบอร์ โปรตีน แคลเซียม วิตามิน Omega-3 เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต (Eco-Friendly) และ ฉลากมีความโปร่งใส เลือกใช้ภาษาเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ผู้บริโภคอ่านแล้วเข้าใจได้ทันที (Clean Label)

- **การเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) ทั่วโลกเพิ่มขึ้น**

องค์การอนามัยโลกคาดการณ์ว่า ปี พ.ศ. 2593 ประชากรที่มีอายุ 60+ จะมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรโลกทั้งหมด หรือ 1 ใน 5 คนจะเป็นผู้ที่มีอายุ 60+ แนวโน้มดังกล่าวจะเป็นปัจจัย บวกให้กับตลาดอาหารพร้อมทานที่สามารถตอบโจทย์ด้านความสะดวกสบาย กินง่าย และเก็บรักษา ได้นาน โดยผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภคที่มีอายุ 60+ ควรจะต้องมีเนื้อสัมผัส อ่อนนุ่ม เคี้ยว และกลืนง่ายเป็นพิเศษ เป็นต้น

ภาพที่ 2-3 สัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60+ ทั่วโลก

Global Aging Population
(2015 – 2050)

ที่มา: United Nations and World Health Organization, 2016

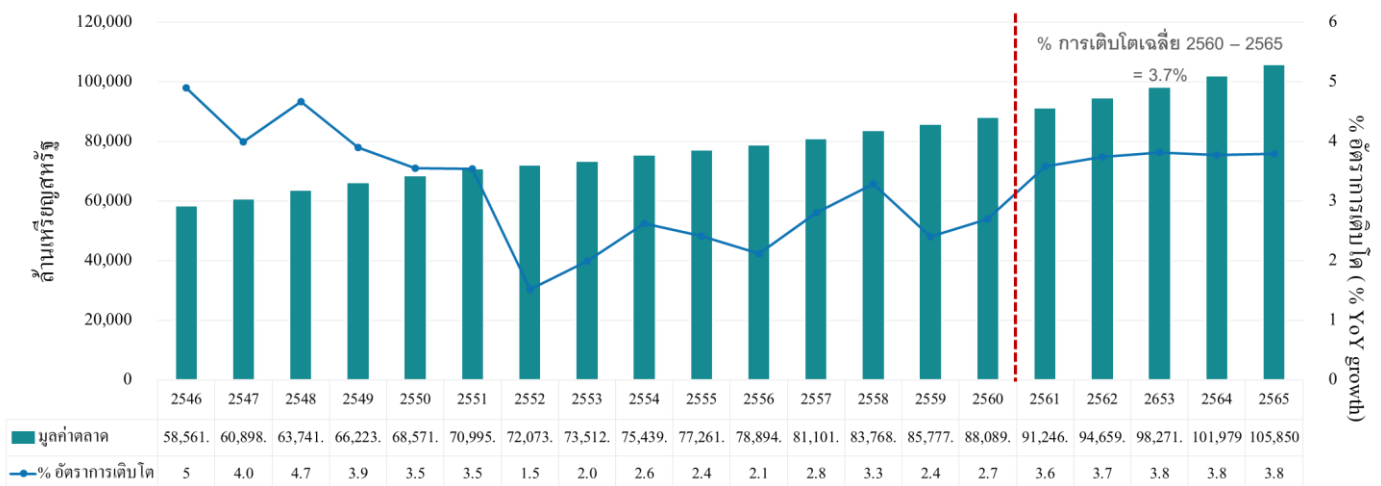
- **การพัฒนาเทคโนโลยีและการสร้างสรรค์นวัตกรรม**

ปัจจุบันความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมสามารถสร้างตลาดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อกระตุ้น ความต้องการที่แอบแฝงภายในของผู้บริโภคได้ เช่น การเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการด้วยสารอาหารที่ สกัดจากธรรมชาติ การสกัดสารที่ก่อให้เกิดภูมิแพ้ในร่างกายในอาหาร กระบวนการผลิตที่ช่วยให้ อาหารมีความคงสดใหม่และไม่ทำลายคุณค่าสารอาหาร บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติที่ สามารถยืดอายุและคงความสดของอาหารได้ รวมถึงช่องทางการจัดจำหน่ายและบริการในตลาด อาหารพร้อมทานใหม่ๆ ที่สะดวกและบริการถึงมือผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว เช่น การวางเครื่องขาย พร้อมอุ่นอาหารพร้อมทานอัตโนมัติในพื้นที่ห้างไกลหรือโรงเรียน การใช้แอปพลิเคชันผ่านมือถือเพื่อ สั่งซื้อและบริการจัดส่งอาหาร

2.2 มูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานทั่วโลก

Euromonitor International คาดการณ์มูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานในปี พ.ศ. 2565 จะมีมูลค่าประมาณ 105,851 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และร้อยละอัตราการเติบโตเฉลี่ยของตลาดตั้งแต่ พ.ศ. 2561 ถึง 2565 เท่ากับ 3.7 ซึ่งปัจจัยบวกในการเติบโตเป็นผลมาจาก 1) ตลาดเกิดใหม่ในลาตินอเมริกา และ ตะวันออกกลางและแอฟริกาที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วยการเติบโตของเมือง 2) รูปแบบสังคมการทำงานที่ทำให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมและปรุงอาหารจึงต้องการความสะดวกสบาย 3) เมนูต้นตำรับและอาหารพื้นเมืองมีความหลากหลาย และ 4) ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มได้ดีมากขึ้น¹ เป็นต้น ทั้งนี้ การเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ผ่านมา มีการชะลอตัว เนื่องจากเศรษฐกิจโลกมีสัญญาณการฟื้นตัว ผู้บริโภคบริเวณภูมิภาคอเมริกาเหนือและยุโรป ตะวันตกซึ่งเป็นตลาดหลักของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานมีกำลังใช้จ่ายใช้สอย จึงเลือกรับประทานอาหารที่ร้านอาหารเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับกระแสรักสุขภาพของผู้บริโภคที่ทำให้นิยมเลือกรับประทานของปรุงสดใหม่ ปลอดภัย ปลอดสารปรุงแต่ง (Clean Label, Additive-free/No E-numbers) หรืออาหารที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น² (ภาพที่ 2-4 และ 2-5)

ภาพที่ 2-4 มูลค่าตลาดและอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของโลกระหว่าง พ.ศ. 2546 – 2565

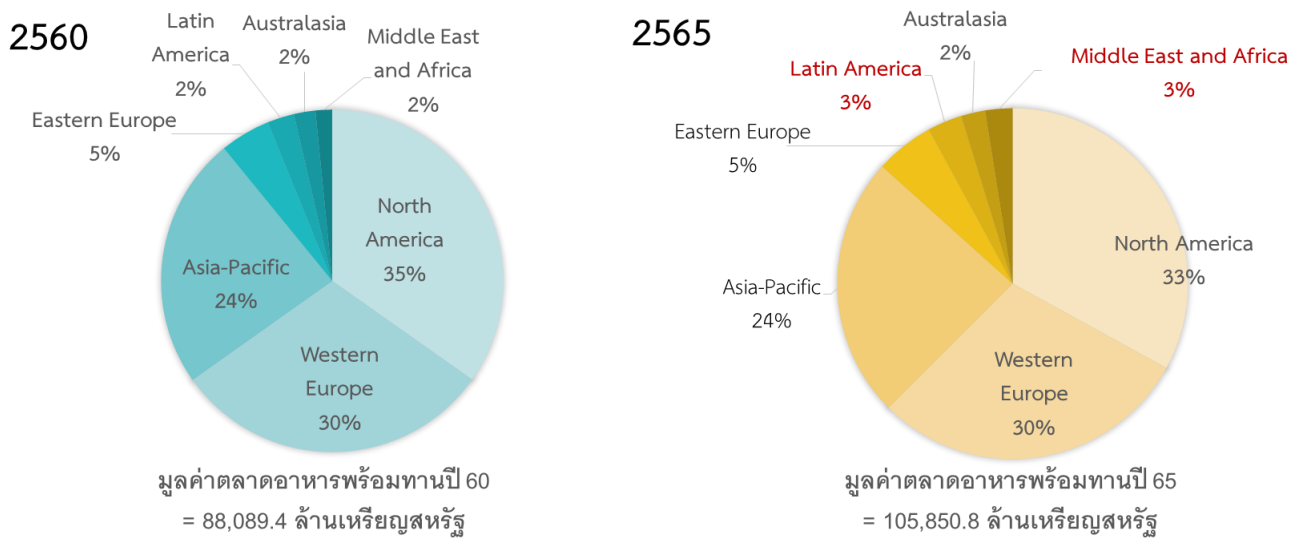

ที่มา: ฐานข้อมูล Global Market Information Database, Euromonitor International โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทน.

¹ Euromonitor International

² Euromonitor International และผลสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการไทยที่ส่งออก

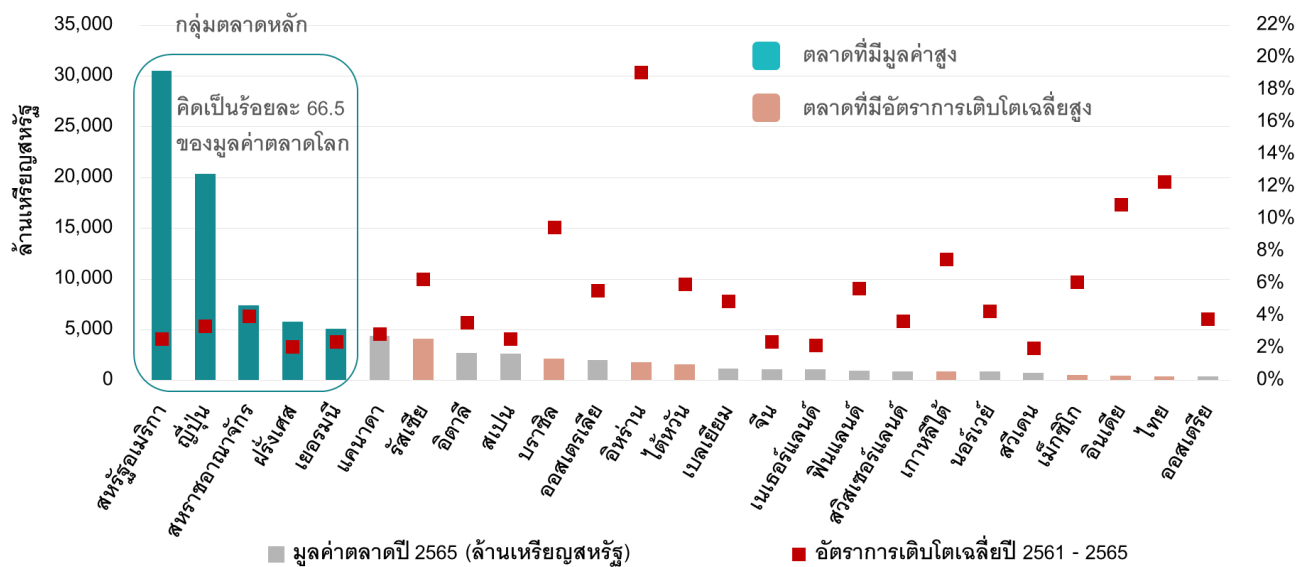
ภาพที่ 2-5 มูลค่าตลาดของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของโลก พ.ศ. 2560 และ 2565 จำแนกตามภูมิภาค

ที่มา: ฐานข้อมูล Global Market Information Database, Euromonitor International โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทท.

อย่างไรก็ตาม อีก 5 ปีข้างหน้า ตลาดหลักของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานยังคงเป็นภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตก และเอเชียแปซิฟิก ซึ่งประเทศที่มีมูลค่าตลาดสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และเยอรมนี ขณะที่ รัสเซีย บราซิล อิหร่าน ไต้หวัน เกาหลีใต้ เม็กซิโก อินเดีย และไทยเป็นประเทศที่มีอัตราการเติบโตของตลาดปี 2561 – 2565 ค่อนข้างสูง ดังแสดงในภาพที่ 2-6

ภาพที่ 2-6 มูลค่าและอัตราการเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน 25 อันดับแรกของโลก

ที่มา: ฐานข้อมูล Global Market Information Database, Euromonitor International โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทท.

ด้วยตลาดหลักของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน 5 อันดับแรกในอีก 5 ปีข้างหน้า คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และเยอรมนี และเป็นกลุ่มประเทศที่มีการใช้นวัตกรรมในการผลิตผลิตภัณฑ์

อาหารพร้อมทาน³ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มประเทศเหล่านี้เพื่อศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคและกฎระเบียบ แนวโน้มผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแต่ละประเภทที่นิยม สถานะการแข่งขันในตลาดหลัก การปรับกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ผลิตหลักในตลาดหลักเพื่อความอยู่รอด และเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เป็นทางเลือกใหม่ของการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน อันจะเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ผลิต และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐเพื่อสนับสนุนการสร้างขีดความสามารถของผู้ผลิตไทยในการส่งออกไปยังตลาดหลักและตลาดอื่นๆ ได้

3. ภาพรวมตลาดและเทคโนโลยีการผลิตอุบัติใหม่ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคในตลาดหลักโลก

3.1 แนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคและกฎระเบียบในตลาดหลักโลก

ผลการสำรวจจากหลายองค์กร⁴ พบว่าแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคมีการดูแลสุขภาพและนิยมรับประทานอาหารที่คงความสดใหม่ คุณภาพสูง และมีคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มมากขึ้น ผู้บริโภคจึงนิยมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่เป็น “Clean Label” ซึ่งใช้วัตถุดิบและเครื่องปรุงจากธรรมชาติผ่านการแปรรูปน้อยที่สุด กระบวนการผลิตต้องเป็นมิตรต่อแรงงาน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยปราศจากสารปรุงแต่ง (Additive-Free/No E-numbers⁵) และฉลากอาหารสั้นกระชับและชัดเจน รวมถึงผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพที่เป็นออร์แกนิก ควบคุมน้ำหนัก มังสวิรัติ และไร้กลูเตน เป็นต้น ผู้บริโภคกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนรุ่น Millennial ที่มีอายุ 18 – 34 ปี และกลุ่ม Baby Boomers ที่มีอายุ 51 – 69 ปี โดยกว่าร้อยละ 70 อ่านข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าที่พิมพ์บนหน้ากล่องหรือหน้าซอง ร้อยละ 60 อ่านรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุดิบหรือส่วนผสมที่อยู่ด้านหลังซอง เกือบร้อยละ 80 มองว่าฉลากอาหารที่สั้นกระชับ บอกแหล่งที่มาของวัตถุดิบและส่วนผสมต่างๆ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก รวมถึงคำที่นำเสนอสินค้า เช่น “ไขมันต่ำ” “ธรรมชาติ” และ “ไม่มีวัตถุปรุงแต่งสีกลิ่นรส” มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและเปลี่ยนแบรนด์สินค้าได้ นอกจากนี้ แนวโน้มผู้บริโภควัยทำงานรุ่นใหม่จะสนใจอาหารพร้อมทานที่อยู่ในรูปแบบอาหารทานเล่นที่มีสารอาหารครบถ้วน โปรตีนสูง พกพาสะดวก และสามารถรับประทานขณะเดินทางได้ เช่น ไข่ต้มแช่ พืชข้าม้วนแท่ง ซาลาเปา เป็นต้น รวมไปถึงสนใจที่จะลองอาหารใหม่ๆ และอาหารพื้นเมืองชาติอื่นๆ กว่าร้อยละ 60 เช่น อาหาร Asian Fusion อาหารไทย อาหารมาลาโย อาหารเม็กซิกัน อาหารจีน และอาหารอิตาเลียน เป็นต้น⁶ ขณะเดียวกัน ร้านค้าสะดวกซื้อและโมเดิร์นเทรดต่างๆ ได้จัดหาและเพิ่มพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ดีต่อสุขภาพเพื่อบริการตามความต้องการของผู้บริโภคด้วยเช่นกัน⁷

นอกจากนี้ กฎระเบียบเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานไปยังตลาดหลัก ซึ่งองค์การอาหารและยาของสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศห้ามใช้ไขมันทรานส์ในการผลิตสินค้าอาหาร โดยจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ปี 2561⁸ และมีกระแสการต่อต้านการบริโภคอาหารที่มาจากสัตว์ที่ถูกเลี้ยงอย่างทารุณ โดยนักเรียกร้องสิทธิสัตว์กดดันให้บริษัทผู้ผลิตอาหารใช้นโยบายจัดการสวัสดิภาพที่ดี

³ Euromonitor International

⁴ Leatherhead Food Research, CRIRO และ Food Business News, 2559

⁵ E-number คือรหัสของวัตถุเจือปนอาหาร (food additive) ซึ่งกำหนดโดยสหภาพยุโรป(EU) ใช้ในประเทศสมาชิกยุโรป รวมทั้ง ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอีกหลายประเทศทั่วโลก

⁶ Euromonitor International

⁷ Euromonitor International

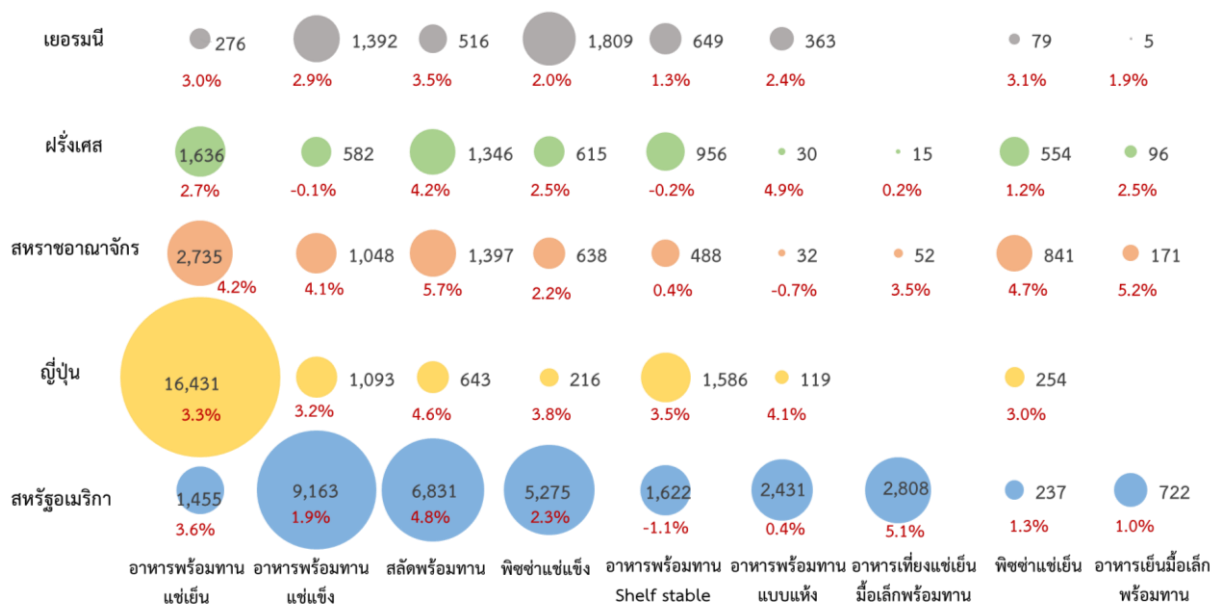
⁸ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองไมอามี สหรัฐอเมริกา, 2559

ไม่เป็นการทารุณ หรือ Animal welfare ทั้งในสหรัฐอเมริกาและยุโรป เพื่อให้ได้เนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพดี ปลอดภัยต่อการบริโภค ทำให้ผู้ผลิตอาหารรายหลายในสหรัฐอเมริกาได้แก่ Nestle, ConAgra Food, Kellogg, McDonald ประกาศจะใช้ไข่ไร้กรง 100% ภายในปี 2568 ซึ่งหากผู้ผลิตไทยมีการปรับได้ทัน จะทำให้สามารถขยายตลาดและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา⁹

3.2 แนวโน้มผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่นิยมในอีก 5 ปีข้างหน้าของตลาดหลักโลก

จากแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปส่งผลต่อมูลค่าและอัตราการเติบโตของ ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแต่ละประเภทในอีก 5 ปีข้างหน้า ดังแสดงในภาพที่ 3-1 โดยผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่มีความสดใหม่และแปรรูปน้อย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบบแช่เย็นและสลัดพร้อมทาน จะมีมูลค่าและอัตราการเติบโตของตลาดเฉลี่ยที่สูง ขณะที่ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบบแช่แข็งและอาหารแบบ Shelf Stable (อาหารที่เก็บได้ในอุณหภูมิห้อง) จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง หากไม่มีนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยเฉพาะตลาดสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส เนื่องจากภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ใส่วัตถุปรุงแต่งมากเพื่อถนอมอาหารและใส่สีเพื่อให้อาหารมีสีสัน รวมถึงไม่มีเส้นใยและคุณค่าทางสารอาหาร อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบบแช่แข็งในญี่ปุ่นกลับมีแนวโน้มอัตราการเติบโตของตลาดเฉลี่ยที่ดี ซึ่งเป็นผลจากผู้ผลิตมีการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ที่มีคุณภาพและปลอดภัยออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีความเฉพาะกลุ่มอายุหรือเพศของผู้บริโภค หรือบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบที่มีปริมาณการบริโภคสำหรับคนเดียว (Single-Portion) เป็นต้น¹⁰

ภาพที่ 3-1 มูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแต่ละประเภทในปี พ.ศ. 2565 (หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ) และร้อยละอัตราการเติบโตของตลาดเฉลี่ยปี พ.ศ. 2560 – 2565 จำแนกตามประเทศ

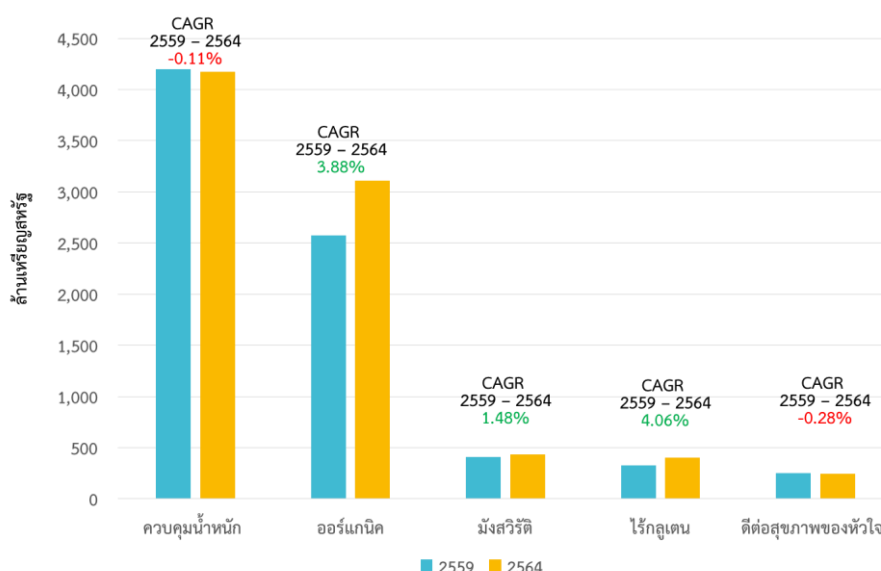
หมายเหตุ: ตัวเลขสีดำ = มูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์, ตัวเลขสีแดง = ร้อยละอัตราการเติบโตของตลาดเฉลี่ยปี พ.ศ. 2560-2565
ที่มา: ฐานข้อมูล Global Market Information Database, Euromonitor International โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทท.

⁹ สถาบันอาหาร, 2559

¹⁰ Euromonitor International

นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพโดยเฉพาะ ซึ่งจะค้ำจนถึงปัจจัย 5 ประการคือ มีปริมาณน้ำตาลน้อย ไขมันอิ่มตัว และไขมันรวมต่ำ รวมทั้งมีใยอาหาร และโปรตีนในปริมาณที่เพียงพอ โดยมีการคาดการณ์ว่ามูลค่าตลาดนี้จะประมาณ 10,551 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2564 (คิดเป็นร้อยละ 10 ของตลาดอาหารพร้อมทานทั้งหมด) และอัตราการเติบโตเฉลี่ยของตลาด (CAGR) (พ.ศ. 2559 – 2564) อยู่ที่ร้อยละ 4¹¹ อาหารพร้อมทานเหล่านี้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์พรีเมียม ซึ่งประกอบด้วยอาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพของหัวใจ อาหารพร้อมทานเพื่อควบคุมน้ำหนัก อาหารพร้อมทานแบบออร์แกนิก อาหารพร้อมทานไร้กลูเตน และอาหารพร้อมทานแบบมังสวิรัต โดยสัดส่วนมูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานออร์แกนิก ไร้กลูเตน และมังสวิรัต มีแนวโน้มขยายตัวที่ดีในอีก 5 ปีข้างหน้า¹² ดังภาพที่ 3-2

ภาพที่ 3-2 มูลค่าและอัตราการเติบโตเฉลี่ย พ.ศ. 2559 – 2564 ของตลาดอาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพในตลาดหลักโลก

ที่มา: ฐานข้อมูล Global Market Information Database, Euromonitor International โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทท.

3.3 สถานะการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของตลาดหลักโลก

ข้อมูลจาก Euromonitor International ดังแสดงในตารางที่ 3-1 พบว่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานในตลาดหลักมีการแข่งขันที่สูงมาก ซึ่งสามารถสะท้อนจากส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตหลักในแต่ละประเทศมีการกระจายตัวมาก มีส่วนแบ่งตลาดอยู่ระหว่างร้อยละ 1 – 18 เท่านั้น โดยช่วง 5 ปีที่ผ่านมาผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบรนด์ดังในแต่ละประเทศได้รับผลกระทบจากกลุ่ม private label (ผู้ผลิตที่มีตราสินค้าเป็นของตัวเอง เช่น โลตัส, 7 – 11, Lawson เป็นต้น) ที่เข้ามาแข่งขันในตลาดจำนวนมาก ส่วนแบ่งตลาดของกลุ่มนี้รวมกันมีค่าสูงกว่าหรือใกล้เคียงกับผู้ผลิตที่มีแบรนด์ดังและมีอัตราการเติบโตของตลาดเฉลี่ยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ดังแสดงในภาพที่ 3-3 กลยุทธ์ที่กลุ่มบริษัทเหล่านี้

¹¹ Euromonitor International

¹² Euromonitor International

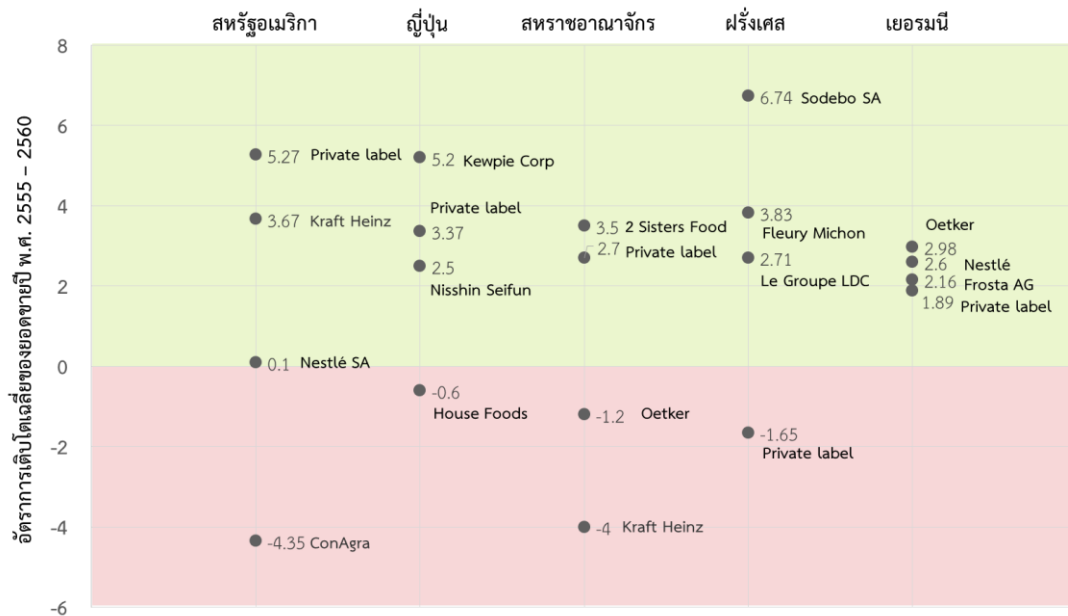
ใช้ในการขยายตลาด คือการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพมากขึ้น พร้อมทั้งจัดโปรโมชั่นและลดราคาผลิตภัณฑ์เพื่อดึงดูดผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม กลุ่มบริษัท Private Label ในฝรั่งเศสกำลังประสบกับยอดขายที่ลดลงเนื่องจากผู้บริโภคไม่มั่นใจการควบคุมการปนเปื้อนเนื้อผ้าในผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเนื้อวัวของกลุ่มบริษัท Private Label^{13 14} และตลาดเยอรมนียังทรงตัว เนื่องจากไม่ได้มีการพัฒนานวัตกรรมอย่างจริงจัง¹⁵

ตารางที่ 3-1 รายชื่อและส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตหลัก 3 อันดับแรกและ Private label ในแต่ละประเทศปี 2560

สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	สหราชอาณาจักร	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
1. Nestlé SA (17.0%)	1. Kewpie Corp (1.8%)	1. Oetker-Gruppe (3.7%)	1. Fleury Michon, Groupe (11.3%)	1. Nestlé SA (15.3%)
2. Kraft Heinz Co (10.6%)	2. Nisshin Seifun Group Inc (1.7%)	2. Kraft Heinz Co (3.6%)	2. Sodebo SA (8.6%)	2. Oetker-Gruppe (12.5%)
3. ConAgra Brands Inc (10.5%)	3. House Foods Corp (1.4%)	3. 2 Sisters Food Group Ltd (2.1%)	3. Le Groupe LDC (6.3%)	3. Frosta AG (6.9%)
Private label (11.6%)	Private label 27.1%	Private label 67.5%	Private label 32.1%	Private label 31.8%

ที่มา: ฐานข้อมูล Global Market Information Database, Euromonitor International โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทท.

ภาพที่ 3-3 อัตราการเติบโตของตลาดเฉลี่ยปี พ.ศ. 2555 – 2560 ของผู้ผลิตหลัก 3 อันดับแรกและ Private label ในแต่ละประเทศ

ที่มา: ฐานข้อมูล Global Market Information Database, Euromonitor International โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทท.

¹³ Euromonitor International

¹⁴ ผู้จัดการ Online, 2556

¹⁵ Euromonitor International

รายละเอียดภาพรวมสภาวะการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานในแต่ละประเทศ¹⁶

- **สหรัฐอเมริกา**

ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบรนด์ดังหลายรายในตลาดสหรัฐอเมริกา เช่น Nestlé SA, ConAgra เป็นต้น กำลังเผชิญกับการแข่งขันที่สูงจากกลุ่มบริษัทที่เป็น Private Label และ Startups ซึ่งสามารถให้บริการและผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความสดใหม่ และพกพาสะดวกแก่ผู้บริโภคได้ ทำให้บริษัทหลายแห่งมียอดขายลดลง¹⁷ ทั้งนี้ ผู้ผลิตแบรนด์ดังได้ปรับกลยุทธ์ธุรกิจและออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่เป็นกลุ่มออร์แกนิก ไร้กลูเตน ไร้เนื้อสัตว์ หรือควบคุมน้ำหนัก เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นผู้ผลิตอาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

- **ญี่ปุ่น**

การแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานในญี่ปุ่นมีสูง สะท้อนได้จากส่วนแบ่งตลาดที่ค่อนข้างกระจุกกระจาย โดยกลุ่มบริษัทที่เป็น Private Label ได้แก่ 7-Eleven Japan Co Ltd, FamilyMart Co Ltd, และ Lawson Inc. เป็นต้น เป็นผู้เล่นที่มีบทบาทมากในญี่ปุ่น ทั้ง 3 บริษัทนี้มีส่วนแบ่งตลาดรวมกันมากถึงร้อยละ 19 และมีข้อได้เปรียบทางการตลาดคือช่องทางการจัดจำหน่ายที่ใกล้บ้านหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคมักแวะซื้อระหว่างทาง ประกอบกับมีเมนูเบนโตะพร้อมทานแบบแช่เย็นหลากหลาย มีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบรายสัปดาห์ และมีความสดใหม่ พร้อมทั้งยังมีกลยุทธ์การบริการผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบบปรุงสดใหม่ๆ หรือยกระดับร้านค้าเป็นแบบพรีเมียมที่มีสินค้าหลากหลายมากขึ้น ทำให้บริษัท Kewpie ที่เป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบรนด์ดังต้องปรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ

- **สหราชอาณาจักร**

การแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานในสหราชอาณาจักรมีสูงมากเช่นเดียวกับญี่ปุ่น โดยกลุ่มบริษัทที่เป็น Private Label เช่น Tesco, J Sainsbury, และ Marks & Spencer เป็นต้น เป็นผู้ผลิตที่มีบทบาทมากที่สุดในตลาด กลุ่มผู้ผลิตเหล่านี้ใช้กลยุทธ์การจัดโปรโมชั่นและลดราคาผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน พร้อมทั้งใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพและพัฒนาเมนูใหม่ๆ ที่ดีต่อสุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ไร้กลูเตน เป็นต้น เน้นกลุ่มอาหารพร้อมทานแบบแช่เย็น นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาเฉพาะเพศชาย เพื่อตอบโจทย์ผู้บริโภคเพศชายที่ครองตัวเป็นโสดและไม่สะดวกทำอาหารรับประทานเอง ทั้งนี้ กลุ่มผู้ผลิตทั้งแบรนด์ดังและ Private Label ได้สร้างมั่นใจและความเชื่อใจให้กับผู้บริโภคด้วยการมีระบบตรวจสอบย้อนกลับของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานอีกด้วย

- **ฝรั่งเศส**

ผู้บริโภคฝรั่งเศสนิยมเมนูอาหารฝรั่งเศส ทำให้ผู้ผลิตหลักในประเทศอย่าง บริษัท Fleury Michon, Groupe Sodebo SA และ Le Groupe LDC ได้เปรียบกว่าบริษัทต่างชาติที่เข้ามาแข่งขันในตลาด เนื่องจากผู้ผลิตมีองค์ความรู้เกี่ยวกับรสชาติอาหารฝรั่งเศสเป็นอย่างดี ประกอบกับมีการขนส่งและบริหารจัดการที่ดีทำให้ไม่ต้องเก็บผลิตภัณฑ์นาน ทำให้ผู้บริโภคได้รับประทานของสดใหม่ตลอดเวลา ด้านกลุ่มบริษัท Private Label มีส่วนแบ่งในตลาดมากแต่มีอัตราการเติบโตของตลาดเฉลี่ยใน 5 ปีที่

¹⁶ Euromonitor International

¹⁷ A.T. Kearney and The Hartman Group.

ผ่านมาติดลบ เนื่องจากผู้บริโภคไม่มั่นใจการปนเปื้อนในเนื้อผ้าในผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเนื้อวัว ช่องทางการจัดจำหน่ายมีทั้งร้านอาหารและร้านค้าปลีก ซึ่งช่องทางเหล่านี้มีอำนาจต่อรองกับผู้ผลิตสูงในฝรั่งเศส โดยรวมตัวและต่อรองกับผู้ผลิตให้ลดราคาผลิตภัณฑ์ลงอีก ส่งผลให้ผู้ผลิตหลักตัดงบประมาณและการจัดโปรโมชั่น

- **เยอรมนี**

ผู้ผลิตส่วนใหญ่ในเยอรมนีเป็นบริษัทต่างชาติและผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้การยอมรับผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตในพื้นที่เน้นการผลิตอาหารพร้อมทานแบบแช่เย็นมากกว่า ซึ่งมีความได้เปรียบในแง่การขนส่งและมีความเข้าใจตลาดในพื้นที่ดี รวมถึงใช้วัตถุดิบในการผลิตที่ดีทำให้ภาพลักษณ์ของอาหารพร้อมทานดีขึ้นเรื่อยๆ ทั้งผู้ผลิตหลักและบริษัท Private Label ไม่ได้มีการทำนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายอย่างจริงจัง มีเพียงแค่ปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ เมนูอาหารตามฤดูกาล เป็นต้น ร้านค้าปลีกในประเทศนี้มีอำนาจการต่อรองกับผู้ผลิตเพื่อให้ลดราคาผลิตภัณฑ์สูง เนื่องจากมีการเปรียบเทียบราคาที่ขายแถบยุโรปตะวันตกด้วยกัน

3.4 การปรับกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ผลิตในตลาดหลักเพื่อความอยู่รอด

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคและสารสังเคราะห์ในผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ส่งผลต่อสุขภาพเป็นปัจจัยลบที่ทำให้ยอดขายของผู้ผลิตลดลง ผู้ผลิตหลัก อย่าง Nestlé SA, ConAgra Brands Inc, Kraft Heinz Co, และ Kewpie Corp เป็นต้น จึงได้ปรับกลยุทธ์ใหม่ในการดำเนินธุรกิจ ทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดีต่อสุขภาพและเพิ่มการบริการแก่ผู้บริโภค โดยผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ดีต่อสุขภาพจะต้องมีความเป็นธรรมชาติ/ออร์แกนิก ปลอดภัยปราศจากสารเคมีแต่งสีกลิ่นรสชาติและสารกันเสีย (Clean Label) และดูแลสุขภาพบุคคลเฉพาะกลุ่ม/เฉพาะโรคได้มากขึ้น¹⁸ นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์ของ startups ที่เข้ามาแข่งขันในตลาดและสามารถตอบโจทย์ของผู้บริโภคได้มากกว่า ทำให้ผู้ผลิตหลักหลายรายสนใจที่จะร่วมลงทุนกับบริษัท Startups เหล่านี้ด้วย ซึ่งจากภาพที่ 3-4 แสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มร่วมลงทุนกับบริษัท startups กลุ่มตลาดอาหารเพื่อสุขภาพและผ่านกรรมวิธีน้อย (Less-Processed Foods) เพิ่มมากขึ้น¹⁹ รวมถึงยังได้จัดโปรแกรม Accelerator และสร้างศูนย์บ่มเพาะ (Incubator) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น น้ำสต็อกกระดูกอาหารทานเล่นที่เป็นเนื้อสัตว์ เส้นพาสต้าที่ทำจากแป้งจากถั่วลูกไก่สำหรับคนแพ้งลูเตน โปรตีนที่มาจากพืช หรืออาหารโพรไบโอติก เป็นต้น²⁰ ร่วมกับบริษัท startup ด้วย

นอกจากนี้ ผู้ผลิตยังได้เพิ่มการบริการให้แก่ผู้บริโภคเพื่อรักษาและขยายฐานลูกค้า โดยเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการส่งสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่ายกว่าเดิม เช่น การตั้งเครื่องขายอัตโนมัติ ร้านค้าเล็กๆ ตามชุมชน ร้านค้าเสมือนจำลอง (Virtual Reality Shop) หรือร้านออนไลน์ที่มีบริการจัดส่งสินค้า และร้านค้าที่สามารถนั่งรับประทานอาหารได้ เป็นต้น รวมถึงการเชิญพ็อคครัวชื่อดังมาร่วมพัฒนาสูตรอาหารที่ดีต่อสุขภาพด้วยเช่นกัน²¹

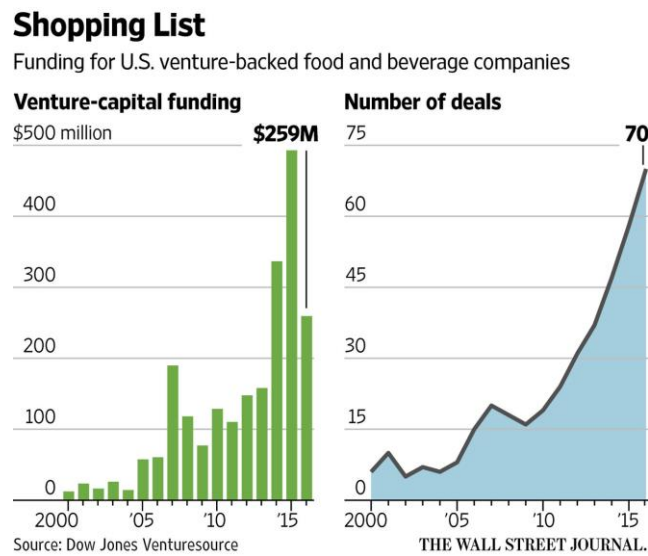
¹⁸ Euromonitor International

¹⁹ “Big Food Looks to Startups for Ideas, Innovation”, Dow Jones Venturesource and The Wall Street Journal, 18 Feb 2017

²⁰ “Nestle launches incubator to help upstart food and agriculture companies”, Fooddive, 22 June 2017

²¹ Euromonitor International

ภาพที่ 3-4 จำนวนเงินการร่วมลงทุนและจำนวนราย Startups ที่บริษัทอาหารและเครื่องดื่มในสหรัฐอเมริกาการร่วมลงทุน

ที่มา: Dow Jones Venturesource และ The Wall Street Journal

ตัวอย่างการปรับกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ผลิตหลัก มีดังต่อไปนี้

- **บริษัท Nestlé SA**

บริษัท Nestlé SA เป็นบริษัทที่มีส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานมากเป็นอันดับ 1 ของสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 17.4%) และของโลก (ร้อยละ 8.2)²² มีกลยุทธ์การทำธุรกิจด้วยการลงทุนทำวิจัยจำนวนมากเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่าทางโภชนาการและลดส่วนผสมที่ทำลายต่อสุขภาพ ได้แก่ การไม่ใช้ไขมันทรานส์ (100% PHO* free) ไม่ใส่วัตถุปรุงแต่ง (Zero Artificial Additive) และลดเกลือลงร้อยละ 10²³ เป็นต้น ล่าสุดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2559 บริษัทได้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนโครงสร้างอนุภาคของน้ำตาลเพื่อให้ละลายได้เร็วกว่าเดิมเมื่ออยู่บนลิ้น ส่งผลให้การใช้น้ำตาลลดลงถึงร้อยละ 40 ในผลิตภัณฑ์โดยไม่มีผลต่อรสชาติเดิมและจะเริ่มใช้ในผลิตภัณฑ์ของบริษัทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561²⁴ ขณะเดียวกัน บริษัทยังได้พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ตอบโจทย์การดูแลสุขภาพเฉพาะกลุ่มด้วยการใช้วัตถุดิบและเครื่องปรุงที่ปราศจากกลูเตน และ/หรือมีความเป็นออร์แกนิกอีกด้วย นอกจากนี้ บริษัทยังได้สร้างความร่วมมือในการทำวิจัยทั่วโลก โดยมีศูนย์วิจัยและพัฒนาทั่วโลก (ภาพที่ 3-6) และให้ความสำคัญกับนวัตกรรมแบบเปิด (Open Innovation) ในการนำองค์ความรู้จากภายนอกทั้งในมหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย กลุ่ม startups กลุ่มวิจัยเทคโนโลยีชีวภาพ และบริษัทที่มีนวัตกรรมในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาไอเดียใหม่ๆ (ภาพที่ 3-7) โดย Nestlé ต้นสังกัดใน สวิตเซอร์แลนด์และบริษัทอาหารรายอื่นๆ ได้ร่วมให้เงินสนับสนุนและความช่วยเหลือในการเป็นพี่เลี้ยงและผู้ประเมินที่มาจากบริษัทหรือเครือข่ายของบริษัทให้กับองค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่ชื่อว่า “Mass Challenges” เพื่อค้นหา startups ในสาขาอาหาร วิทยาศาสตร์สิ่งมีชีวิต (life science) และวิศวกรรมแม่นยำ (precision engineer) ซึ่งองค์การนี้มีการบริการพื้นที่สำนักงานฟรี มีพี่เลี้ยง

²² Euromonitor International

²³ “Growth and innovation through trends in food”, Nestlé Investor Seminar 24 – 25 May, 2016

²⁴ “Nestlé scientists create new sugar structure”, Food Processing, 1 Dec 2016

อุตสาหกรรม มีเครือข่ายอุตสาหกรรมมากมาย เป็นกลาง ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มีการปรับลดเงินทุน ซึ่งมีการช่วยเหลืออยู่ที่ 50,000 – 100,000 เหรียญสหรัฐ²⁵ ขณะเดียวกัน Nestlé สาขาสหรัฐอเมริกา ร่วมมือกับ Terra by Rabobank ซึ่งเชี่ยวชาญด้านธุรกิจอาหารและเกษตร และ Rocketspace ซึ่งเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี จัดทำโปรแกรม Accelerator เพื่อส่งเสริม Startups โดยมุ่งหวังการค้นพบเทคโนโลยีที่สร้างความพลิกผัน (Disrupt Technology) และโอเคเดียวในการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อให้บริษัทยังเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมอาหารท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว^{26 27}

นอกจากนี้ Nestlé ได้ซื้อกิจการหรือร่วมหุ้นส่วนธุรกิจในธุรกิจยาเพื่อเสริมจุดแข็งของบริษัท เพิ่มประสิทธิภาพในสายการผลิตเพื่อลดต้นทุน และขยายช่องทางการจัดจำหน่ายให้เข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้นด้วยการส่งขายตามร้านมูมถนหรือใช้เครือข่ายอัตโนมัติ รวมถึงลงทุนในสื่อโฆษณาต่างๆ และร่วมลงทุนในบริษัท Startups ที่ชื่อ “Freshly” ซึ่งเป็นบริษัทที่ขายอาหารพร้อมทานออนไลน์เพื่อรักษาและขยายฐานของลูกค้าอีกด้วย^{28 29}

ภาพที่ 3-5 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของบริษัท Nestlé SA

ที่มา: Growth and Innovation through Trends in Food, Nestlé Investor Seminar 24 – 25 May, 2016

²⁵ “Next generation innovation startup incubator launch in Switzerland, Foodnavigator”, 9 Feb 2016

²⁶ “Nestle launches incubator to help upstart food and agriculture companies”, Fooddive, 22 Jun 2017

²⁷ Interview of Rui Barbas, chief strategy officer, Nestle USA

²⁸ Euromonitor International

²⁹ “Nestlé takes stake in US ready meals start-up Freshly”, The Financial Times Limited 2017, 21 Jun 2017

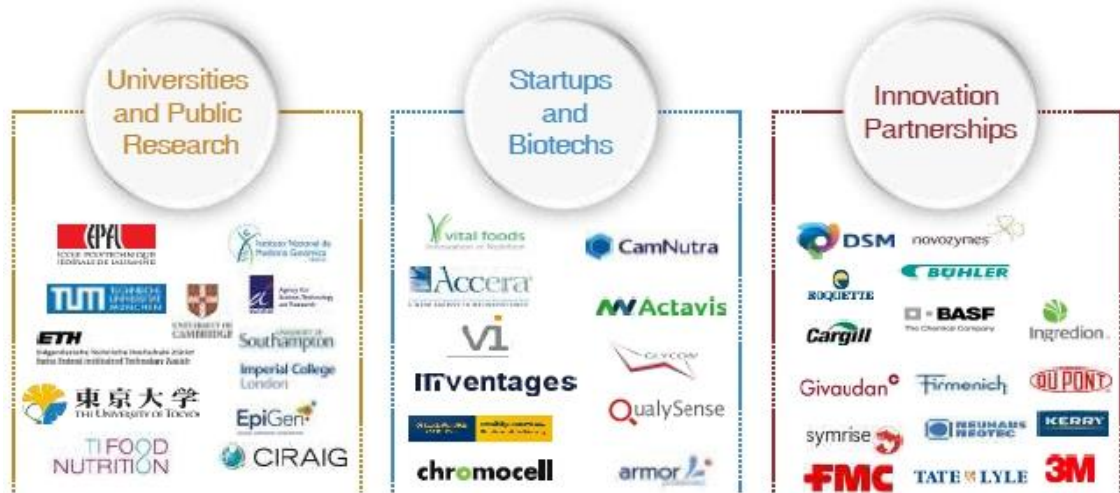

ภาพที่ 3-6 ศูนย์วิจัยและพัฒนาของบริษัท Nestlé ทั่วโลก

ที่มา: Thailand Food Innovation Forum 2017

ภาพที่ 3-7 นวัตกรรมแบบเปิด (Open Innovation) กับหน่วยงานต่างๆ ของบริษัท Nestlé

ที่มา: Thailand Food Innovation Forum 2017

● **บริษัท ConAgra Brands Inc**

บริษัท ConAgra Brands Inc เป็นบริษัทที่มีส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเป็นอันดับ 2 ในสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 11.4) และเป็นอันดับ 3 ของโลก (ร้อยละ 3.6) บริษัทได้ทุ่มเงินเพื่อปรับภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้มีความพรีเมียมและใช้นวัตกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อกระตุ้นยอดขายท่ามกลางความชอบของตลาดอาหารแปรรูป ผลิตภัณฑ์ของบริษัทจะเน้นการใช้วัตถุดิบธรรมชาติ 100% และ/หรือออร์แกนิก ไม่มี GMO ไม่ใส่วัตถุปรุงแต่ง สูตรอาหารเพื่อสุขภาพให้พลังงานต่ำ มีรสชาติที่ดี พร้อมทั้งบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์ (Steaming Basket) ที่สามารถอุ่นอาหารด้วยวิธีการนึ่งกับไมโครเวฟ ทำให้อย่างคงความสดและรสชาติของอาหารได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ธุรกิจเดิมที่มีการทำธุรกิจร่วมกับร้านค้าปลีกที่มีแบรนด์ตัวเอง (Private Label) ที่จำหน่ายสินค้าราคามิตรภาพ เหลือเพียงการทำธุรกิจตลาดพรีเมียม³⁰ ConAgra ได้ตัดสินใจย้ายสำนักงานใหญ่จากเมืองโอมาฮาามาที่เมืองชิคาโกเพื่อที่จะได้เข้าไปใกล้แหล่งเครือข่ายอาหารขนาดใหญ่และกลุ่ม startups

³⁰ Euromonitor International

โดยนาย Howard Tullman ผู้บริหารระดับสูงของบริษัท 1871 ที่ทำศูนย์บ่มเพาะ Startup ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ได้ให้พื้นที่แก่บริษัท ConAgra เพื่อร่วมทำงานกับเครือข่าย Startup และมหาวิทยาลัย อิลลินอยส์³¹ บริษัทยังได้ทุ่มเงินสร้างศูนย์บ่มเพาะด้านอาหารและเครื่องดื่มที่ชื่อว่า “The Hatchery” และเริ่มดำเนินการปี พ.ศ. 2555 เพื่อสนับสนุนเงินทุน เครื่องมือ และผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ในเครือข่ายบริษัทให้กับ startups ด้านอาหาร บนพื้นที่ 67,000 ตารางฟุต ใน Chicagoland Food & Beverage Network ซึ่งเป็นพื้นที่ขององค์กรกลุ่มคลัสเตอร์อาหารและเครื่องดื่มของเมืองชิคาโกที่ได้สร้างรูปแบบ (Platform) ความร่วมมือและเครือข่ายระหว่างบริษัทอาหารและเครื่องดื่ม บริษัทให้บริการ รัฐบาล สถาบันการศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ นอกจากนี้ ConAgra ให้ความใส่ใจในเรื่องการบริการและสร้างแรงดึงดูดกับลูกค้า โดยบริการสั่งออนไลน์และส่งผลิตภัณฑ์ภายใน 1 ชั่วโมงหรือสามารถนั่งในร้านก็ได้ทั้งวัน³²

ภาพที่ 3-8 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของบริษัท ConAgra Brands Inc

ที่มา: <http://www.conagrabrands.com>

- **บริษัท Kraft Heinz Co**

บริษัท Kraft Heinz Co เป็นบริษัทที่มีส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเป็นอันดับ 3 ในสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 10.5) และเป็นอันดับ 2 ของโลก (ร้อยละ 3.9) บริษัทได้ผลิตอาหารพร้อมทานภายใต้แบรนด์ “Lunchables” ที่เป็นอาหารพร้อมทานแบบแช่เย็น มือเล็กๆ และ “Kraft Macaroni & Cheese brand” ในกลุ่มอาหารพร้อมทานแบบแห้ง บริษัทได้ปรับกลยุทธ์การทำธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป โดยไม่ใช้วัตถุปรุงแต่งสีและแต่งกลิ่นที่สังเคราะห์ สีที่ใช้ในผลิตภัณฑ์อาหารมาจากธรรมชาติ เช่น จากปาปริก้า แอนแนตโท และขมิ้น รวมถึงเปลี่ยนวัตถุดิบเป็นออร์แกนิก ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใส่สารกันเสีย หวานน้อยหรือไม่หวาน และให้โปรตีนได้เท่ากับไข่ไก่สองฟอง เป็นต้น³³ บริษัทได้ลงทุนครีواتดสอบและศูนย์นวัตกรรมเพื่อทดลองรสชาติและขนาดบรรจุภัณฑ์ใหม่ๆ รวมถึงส่งทีมงานสำรวจบริษัทเล็กๆ ที่มาแสดงไอเดียและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในงานแสดงสินค้าต่างๆ³⁴ นอกจากนี้ บริษัทยังเชิญกลุ่ม Startup มา 20 กลุ่มเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม The Digital Innovation Day ของบริษัท และให้แข่งขัน (Pitch) โดยใช้เทคโนโลยีหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

³¹ ConAgra's new Chicago headquarters is getting final touches before move starts June 23, Omaha World-Herald, 10 June 2016

³² “Conagra on digital grocery shopping and innovative products”, Chicagolandfood, 21 Jul 2017

³³ Euromonitor International

³⁴ “Innovation a tricky endeavor for Heinz, Kraft”, PG Publishing Company, 10 May 2015

Startups แก้ปัญหาของบริษัท ซึ่งหลังจากกิจกรรมนี้ บริษัทได้เลือกบริษัท startups 3 ราย เพื่อทำงานร่วมกันและพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่ๆ โดยกิจกรรมนี้มีแนวโน้มจะจัดขึ้นเป็นประจำ³⁵

ภาพที่ 3-9 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของบริษัท Kraft Heinz Co

ที่มา: www.kraftheinzcompany.com/

- บริษัท Kewpie Corp

บริษัท Kewpie Corp เป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดในญี่ปุ่น (ร้อยละ 1.7) ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในตลาด ได้แก่ สลัดพร้อมทาน อาหารพร้อมทานแบบแห้ง และอาหารพร้อมทานแบบ Shelf Stable ซึ่งบริษัทได้วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการบรรจุภัณฑ์เพื่อยืดอายุอายุของ ผลิตภัณฑ์สลัดพร้อมทาน บริษัทได้พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเฉพาะกลุ่มอายุ ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและเด็ก โดยอาหารพร้อมทานสำหรับผู้สูงอายุอาศัยเทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญในเรื่องการผลิตอาหารเด็กที่มีอยู่เดิมมาต่อยอดเพื่อผลิตอาหารให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์จะต้องมีเนื้อสัมผัสอ่อนนุ่ม และบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นรีทอร์ท (Retort) สามารถเก็บได้ที่อุณหภูมิห้อง เน้นวัตถุดิบเป็นเนื้อปลา มีการออกแบบโครงสร้างอาหาร (Food Structure Design) ที่ทำให้ลักษณะทางกายภาพอาหารดูดี มีเนื้อสัมผัสดี รวมถึงสามารถให้กลิ่น รสชาติ และสารอาหารได้อย่างครบถ้วน เช่น การพัฒนาสารให้ความหนืดที่ช่วยปรับเนื้อสัมผัสของอาหารให้มีความปลอดภัยต่อการกลืน และสารเคลือบที่รับประทานได้ (Food Coating) เพื่อเก็บกลิ่น รสชาติ และให้สารอาหาร เป็นต้น นอกจากการทำการวิจัยแล้ว บริษัทยังได้ลงทุน 424,000 เหรียญสหรัฐในบริษัท “Kompeito” ซึ่งเป็นบริษัท Startups ที่บริการส่งอาหารทานเล่นเพื่อสุขภาพเน้นผักสด ภายใต้แบรนด์สินค้า “Office de Yasai” เพื่อขยายช่องทางการกระจายสินค้าให้เข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย โดยติดตั้งเครื่องแช่เย็นตามสำนักงานที่สมัครบริการนี้ซึ่งไม่ต้องจ่ายค่าเช่าเครื่องแช่เย็น เพียงแต่ทำสัญญาการจัดส่งสินค้าขั้นต่ำที่พนักงานต้องการ³⁶

³⁵ “What’s going on at Kraft Heinz?”, strategy™, 25 Apr 2017

³⁶ “Too busy for healthy food? This Japanese startup just got \$424,000 to deliver it to you”, TechinAsia, 21 Nov 2014

ภาพที่ 3-10 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของบริษัท Kewpie Corp

ที่มา : Kewpie Corp, TechinAsia

3.5 เทคโนโลยีอุบัติใหม่: ทางเลือกใหม่เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ตอบโจทย์ผู้บริโภค

จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคและการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่สูงขึ้น ทำให้ผู้ผลิตต้องสรรหาเทคโนโลยีที่ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่มีคุณภาพสูง คงความสดให้มากที่สุด รวมถึงมีการใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยไร้สารเคมีแต่งสี กลิ่น รสชาติ สารกันเสีย (Clean Label) มีคุณค่าทางโภชนาการ และลดองค์ประกอบของอาหารที่มีผลต่อสุขภาพและสภาวะทางโภชนาการ เช่น น้ำตาลและเกลือ เป็นต้น

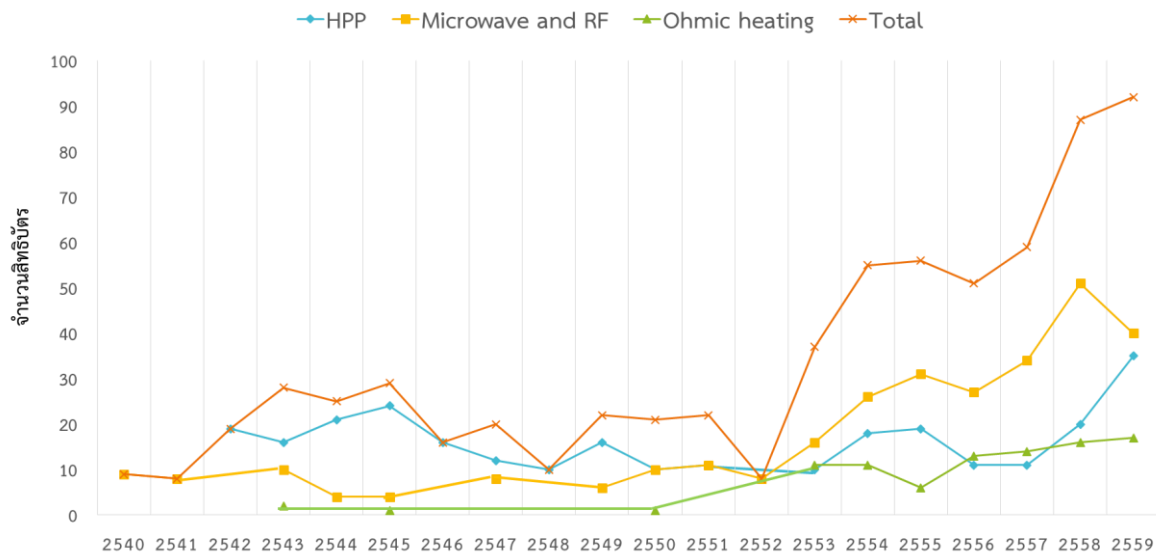
ทั้งนี้ ปัจจุบันมีเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เป็นทางเลือกใหม่ของผู้ผลิต ซึ่งสามารถทำลายจุลินทรีย์ก่อโรค (Pathogen) รวมทั้งจุลินทรีย์ แบคทีเรีย และเอนไซม์ที่ทำให้อาหารเสื่อมเสีย (Food Spoilage) โดยไม่ทำลายสารอาหารในอาหาร คงความสด ไม่ต้องใส่สารกันเสีย พร้อมทั้งยืดอายุอาหาร และเป็นที่ยอมรับจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา (Food and Drug Administration, FDA) และ หน่วยความปลอดภัยของอาหารและบริการการตรวจสอบซึ่งสังกัดกระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกา (The Food Safety and Inspection Service (FSIS), US Department of Agriculture (USDA)) เป็นต้น เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้แก่ เทคโนโลยีการใช้ความดันสูง (High Pressure Processing) เทคโนโลยีการใช้ไมโครเวฟ (Microwave), เทคโนโลยีการใช้ความถี่คลื่นวิทยุ (Radio frequency) และเทคโนโลยีการให้ความร้อนแบบโอห์มมิก (Ohmic heating)^{37 38 39} โดยผู้ผลิตในตลาดหลักได้มีการวิจัยและพัฒนา พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ในสายการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานบ้างแล้ว ซึ่งแนวโน้มการจดสิทธิบัตรของเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เกี่ยวข้องกับอาหารและได้ประกาศโฆษณาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2559 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังภาพที่ 3-11

³⁷ Emerging Technologies for Food Processing (Second Edition)

³⁸ Food Safety and Inspection Service, United States Department of Agriculture

³⁹ Guidance Regulation, Food and Drug Administration

ภาพที่ 3-11 แนวโน้มการจดสิทธิบัตรเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เกี่ยวข้องกับอาหารและได้ประกาศโฆษณา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2559

ที่มา: ฐานข้อมูล Derwent Innovation โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทช.

- เทคโนโลยีการใช้ความดันสูง (High Pressure Processing, HPP)

หลักการของเทคโนโลยีคือ การใช้ความดันสูงในการถนอมผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ไม่ใช้ความร้อน (Non Thermal Process) และอาจเกิดความร้อนขึ้นในกระบวนการน้อยมาก โดยสามารถทำลายหรือยับยั้งจุลินทรีย์ และแบคทีเรียที่ก่อให้เกิดโรคและทำให้ผลิตภัณฑ์อาหารเสื่อมสภาพได้ด้วยความดันที่ไม่เกิน 6,000 บาร์ ส่งผลให้ยืดอายุผลิตภัณฑ์อาหารได้นานสูงสุด 90 วัน ขึ้นอยู่กับประเภทผลิตภัณฑ์⁴⁰ ไม่ต้องใส่วัตถุปรุงแต่งและสารกันเสีย คงคุณค่าทางโภชนาการ สีและรสชาติคงเดิม และรักษาความสดใหม่ธรรมชาติไว้ได้ เทคโนโลยีดังกล่าวใช้ได้กับผลิตภัณฑ์อาหารประเภทต่างๆ ดังแสดงในภาพที่ 3-12

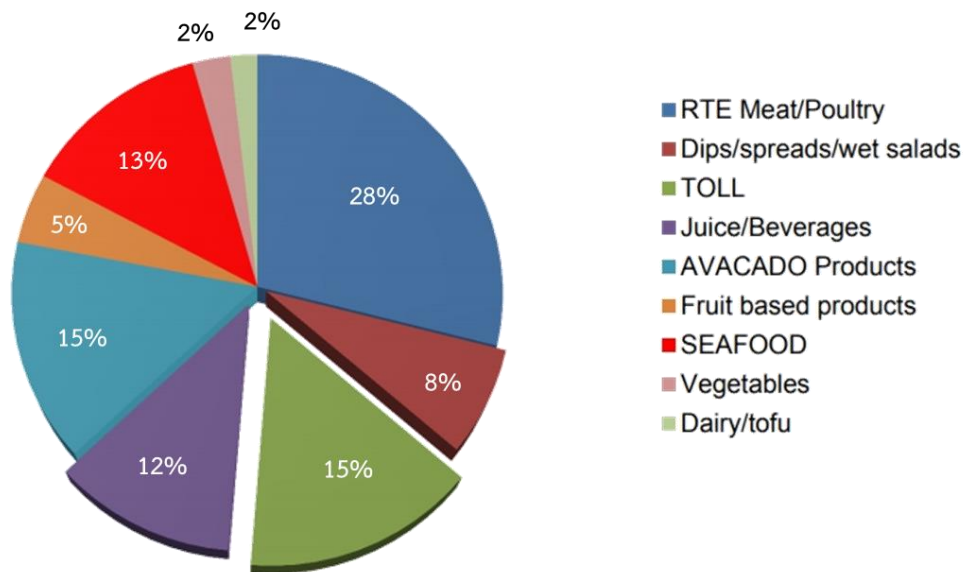
ปัจจุบันอาหารพร้อมทานที่ใส่ถาดและบรรจุถุง (Meal Trays and Meal Packs) และเมนูอาหาร เช่น อาหารที่มีส่วนผสมเป็นข้าวหรือพาสต้า ผัก เนื้อ หรืออาหารทะเล ซุป สลัดปรุงสำเร็จ และอาหารที่ใช้ทาบนขนมปัง เป็นต้น⁴¹ สามารถใช้กระบวนการผลิตหรือเทคโนโลยีนี้ได้แล้ว โดยผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ใช้เทคโนโลยีนี้ได้แก่ Hormel Food Corp., Kraft Heinz Co, และ Nestlé เป็นต้น⁴²

⁴⁰ Avure Technologies

⁴¹ Avure Technologies

⁴² ฐานข้อมูล Derwent Innovation

ภาพที่ 3-12 สัดส่วนการใช้เทคโนโลยี HPP กับผลิตภัณฑ์อาหารประเภทต่างๆ

ที่มา: Avure Technologies September 2015, สัดส่วนประมาณโดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทท.

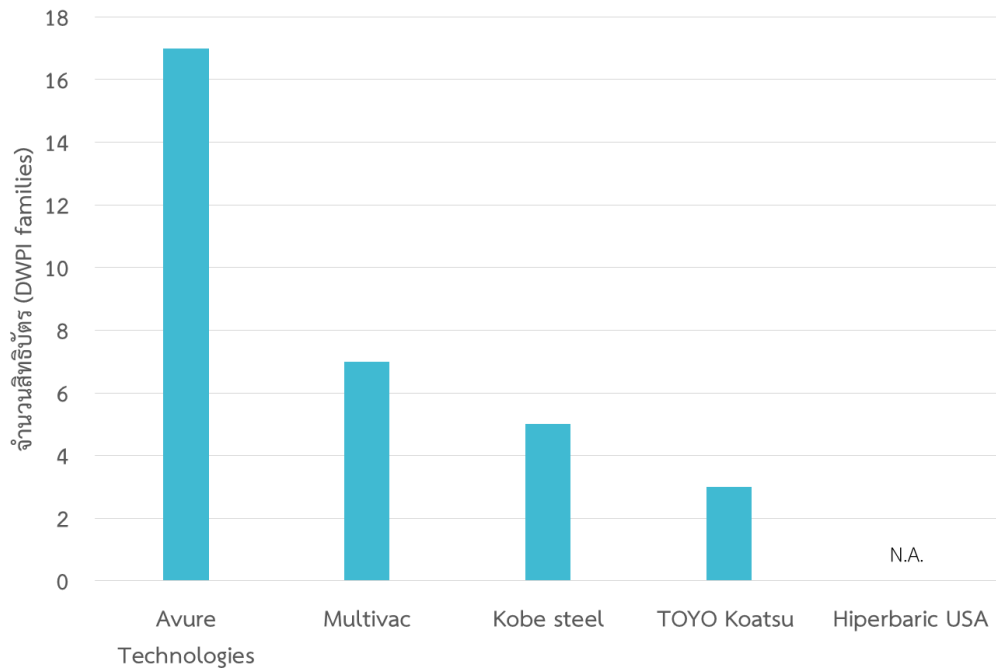
เนื่องจากเมนูอาหารของผู้ผลิตใช้วัตถุดิบหลากหลาย โจทย์วิจัยส่วนใหญ่ที่ได้จดสิทธิบัตรนั้นจึงเป็นการระบุสถานะการใช้ความดัน เวลา อุณหภูมิในการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานชนิดนั้นๆ ทั้งประเภทอาหารชนิดเหลวและอาหารกึ่งแข็งกึ่งเหลว สภาวะที่เหมาะสมที่ไม่ทำลายสารอาหารในอาหาร สารเสริมอาหาร หรือสารกันเสียชีวภาพ รวมถึงบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต⁴³

เจ้าของเทคโนโลยีการใช้ความดันที่ได้จดและได้รับประกาศสิทธิบัตรแล้ว ได้แก่ Avure Technologies Inc., Multivac, Kobe steel, และ TOYO Koatsu Co.,Ltd เป็นต้น ยกเว้น บริษัท Hiperbaric USA ที่มีการจัดจำหน่ายเครื่องมือแต่ไม่พบข้อมูลในฐานข้อมูลสิทธิบัตร Derwent Innovation⁴⁴

⁴³ ฐานข้อมูล Derwent Innovation

⁴⁴ ฐานข้อมูล Derwent Innovation

ภาพที่ 3-13 จำนวนสิทธิบัตรของเจ้าของเทคโนโลยีการใช้ความดันสูงที่เกี่ยวข้องกับอาหารและได้รับประกาศโฆษณา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2559

ที่มา: ฐานข้อมูล Derwent Innovation โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทช.

- เทคโนโลยีการใช้ไมโครเวฟ (Microwave) และ เทคโนโลยีการใช้คลื่นความถี่วิทยุ (Radio-Frequency, RF)

หลักการของเทคโนโลยีคือ การใช้เทคโนโลยีที่ใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่ย่านคลื่นวิทยุหรือไมโครเวฟกำลังสูงผ่านเข้าไปในเนื้ออาหาร สนามของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าจะทำให้อนุภาคที่มีประจุและ/หรือการหมุนตัวโมเลกุลที่มีขั้วในอาหาร เกิดการสั่นสะเทือนและชนกับอนุภาคหรือโมเลกุลที่อยู่ข้างเคียง เป็นผลให้เกิดความร้อนภายในอาหาร หลังจากที่ได้รับคลื่นและมีการดูดซับพลังงาน การสูญเสียคุณภาพด้าน กลิ่นรส สีและเนื้อสัมผัสและคุณค่าทางโภชนาการ รวมถึงเวลาในการปรุงของอาหารที่ใช้เทคโนโลยีนี้จะน้อยกว่าการให้ความร้อนแบบดั้งเดิม ซึ่งเทคโนโลยีนี้จะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติทางไฟฟ้า (Electrical Properties) ของอาหารที่ถูกทำให้เกิดความร้อน โดยคุณสมบัติเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อการสร้างสูตรอาหาร คลื่นไมโครเวฟจะเหมาะสมกับการให้ความร้อนแก่วัตถุขนาดเล็กกว่าคลื่นวิทยุเนื่องจากคลื่นจะสามารถผ่านเข้าไปในเนื้อวัตถุในระดับที่ตื้นกว่า⁴⁵ ทั้งนี้พลังงานที่ถูกดูดซับจากคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าจะทำให้อุณหภูมิของอาหารสูงขึ้นและพอเพียงที่จะทำลายจุลินทรีย์ได้ทั้งในการพาสเจอร์ไรเซชันและสเตอริไลเซชัน⁴⁶ ซึ่งทำให้สามารถยืดอายุผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานได้นานถึง 1 เดือนในผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานแบบแช่เย็น และ 1 – 3 ปี ในผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน Shelf Stable และแบบแห้งขึ้นกับสภาวะการผลิตและบรรจุภัณฑ์⁴⁷ โดยผู้ผลิต

⁴⁵ Emerging Technologies for Food Processing (Second Edition)

⁴⁶ U.S.FDA. (2002)

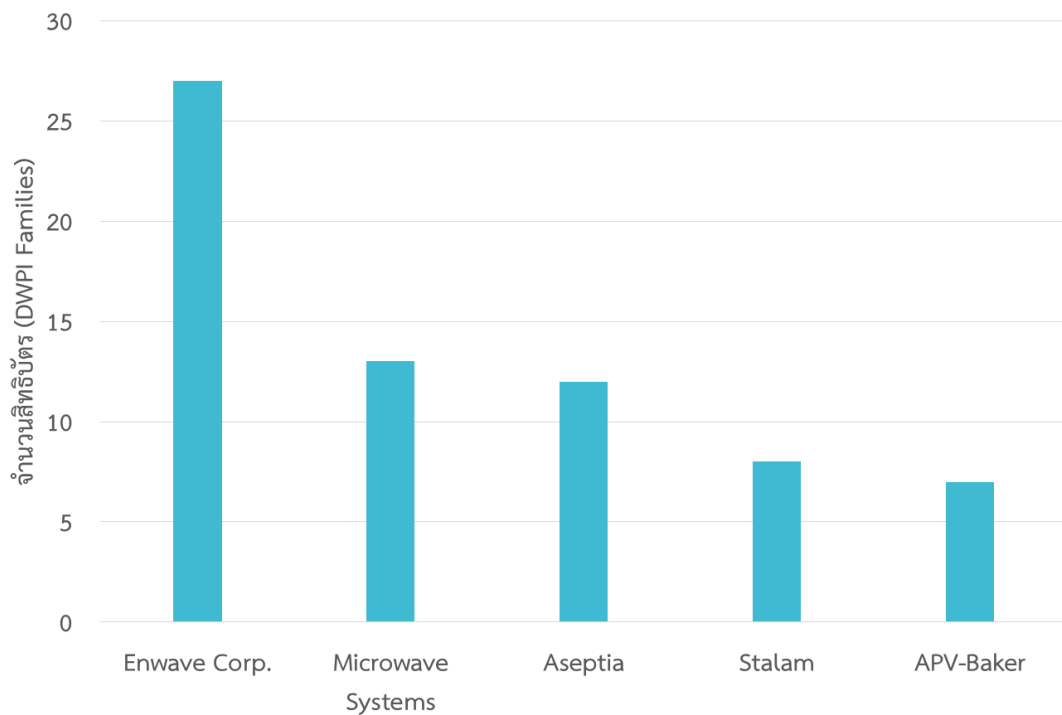
⁴⁷ The Microwave Processing of Foods (Second Edition), Marc Regier, Kai Knoerzer, Helmar Schubert, 2017

หลักผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ใช้เทคโนโลยีนี้ ได้แก่ Nestlé SA, ConAgra Brands Inc, Kraft Heinz Co เป็นต้น⁴⁸

โจทย์วิจัยส่วนใหญ่ที่ได้จดสิทธิบัตรนั้นเป็นการระบุหาสภาวะการใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า อุณหภูมิในการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานชนิดนั้นๆ ทั้งประเภทอาหารชนิดเหลวและแข็ง สภาวะที่เหมาะสมที่ไม่ทำลายสารอาหารในอาหาร สารเสริมอาหาร หรือสารกันเสียชีวภาพ ขนาดอาหารสัดส่วนของอาหาร ความร้อนจำเพาะของภาชนะบรรจุอาหารและอุณหภูมิ บรรจุภัณฑ์ รวมถึงการออกแบบตำแหน่งและขนาดของช่องใส่อาหารในสายการผลิต เป็นต้น⁴⁹

เจ้าของเทคโนโลยีการใช้ไมโครเวฟที่ได้จดและได้รับประกาศสิทธิบัตรแล้ว ได้แก่ Enwave Corp, Microwave Systems, Aseptia, Stalam และ APV-Baker เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีบริษัท Alfatar และ Berstorff ที่จดสิทธิบัตร แต่ไม่พบการประกาศในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2559 และผู้ผลิตเทคโนโลยีการใช้คลื่นความถี่วิทยุที่ได้มีการจดสิทธิบัตรได้แก่ Stalam Officine di Cartigliano S.p.A., Sonder Food Systems B.V, Aseptia, และ Ali S.p.A⁵⁰

ภาพที่ 3-14 จำนวนสิทธิบัตรของผู้ผลิตเทคโนโลยีการใช้ไมโครเวฟที่เกี่ยวข้องกับอาหารและได้รับประกาศโฆษณา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2559

ที่มา: ฐานข้อมูล Derwent Innovation โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทช.

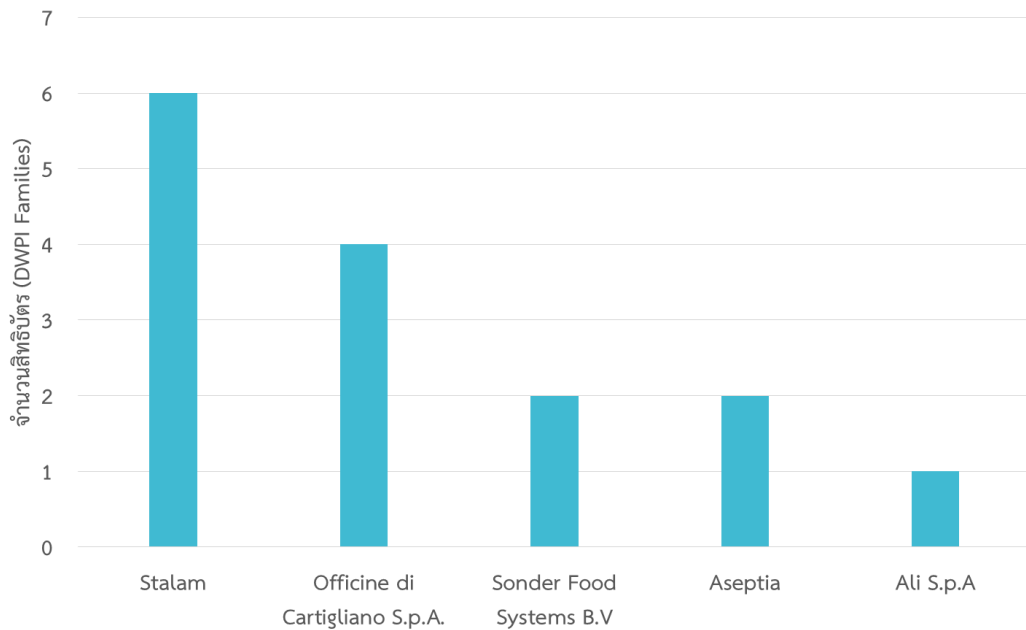
⁴⁸ ฐานข้อมูล Derwent Innovation

⁴⁹ ฐานข้อมูล Derwent Innovation

⁵⁰ ฐานข้อมูล Derwent Innovation

ภาพที่ 3–15 จำนวนสิทธิบัตรของผู้ผลิตเทคโนโลยีการใช้คลื่นความถี่วิทยุที่เกี่ยวข้องกับอาหารและได้รับประกาศโฆษณา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2559

ที่มา: ฐานข้อมูล Derwent Innovation โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทช.

- **เทคโนโลยีการให้ความร้อนแบบโอห์มมิก (Ohmic heating)**

หลักการของเทคโนโลยีคือ เทคโนโลยีที่ให้ความร้อนกับอาหารที่นำไฟฟ้าได้ โดยการผ่านกระแสไฟฟ้า สลับที่ความถี่ 50-60 Hz ในกระบวนการที่มีอาหารไหลอย่างต่อเนื่องในระบบ กระแสไฟฟ้าทำให้เซลล์ของอาหารสั่นสะเทือนและเสียดสีกัน เกิดความร้อนขึ้นอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอภายในชั้นของอาหาร⁵¹ และใช้เวลาสั้นกว่ากระบวนการให้ความร้อนแบบดั้งเดิม เป็นผลให้ลดการสูญเสียคุณค่าทางโภชนาการและทางประสาทสัมผัสของอาหาร เทคโนโลยีนี้สามารถใช้ได้กับอาหารผสมลักษณะของเหลวที่มีปริมาณของแข็งหรือชิ้นอาหารมาก ซึ่งได้ชิ้นอาหารมากที่สุดได้ถึงร้อยละ 60 ของส่วนผสม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของชิ้นอาหารได้สูงสุด 25 มิลลิเมตรและมีค่าการนำไฟฟ้าสูง โดยความร้อนที่เกิดขึ้นจะไม่มีขีดจำกัด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสูตรอาหารเฉพาะ เนื่องจากมีผลต่อกระบวนการให้ความร้อนและคุณภาพของอาหาร เทคโนโลยีดังกล่าวสามารถพัฒนาใช้ได้กับกระบวนการทำให้ปลอดเชื้อ (Aseptic Processing) เพื่อบรรจุอาหารพร้อมทานที่เก็บได้อุณหภูมิห้อง ใช้ได้กับกระบวนการพาสเจอร์ไรซ์แบบบรรจุร้อน (Hot-Filling) ใช้ได้กับการให้ความร้อนล่วงหน้า (Preheating) อาหารก่อนที่เข้าสู่กระบวนการทำให้อาหารปลอดเชื้อ (Sterilization) หรือใช้ในกระบวนการผลิตแบบ Hygienic ที่ใช้กับการผลิตอาหารพร้อมทานแบบแช่เย็น เป็นต้น⁵² โดยผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ใช้เทคโนโลยีนี้ ได้แก่ Nestlé SA, Unilever เป็นต้น⁵³

โจทย์วิจัยปัจจุบันที่ได้จดสิทธิบัตรนั้น ได้แก่ การออกแบบระบบการผลิตเพื่อช่วยลดการสูญเสียมวลอาหารและสารอาหาร ปัจจุบันค่าการนำไฟฟ้า ความเข้มข้นของอาหาร และความเข้มข้นของสนามไฟฟ้าที่

⁵¹ ผศ.ดร.พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์, ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นิธิยา รัตนพานนท์

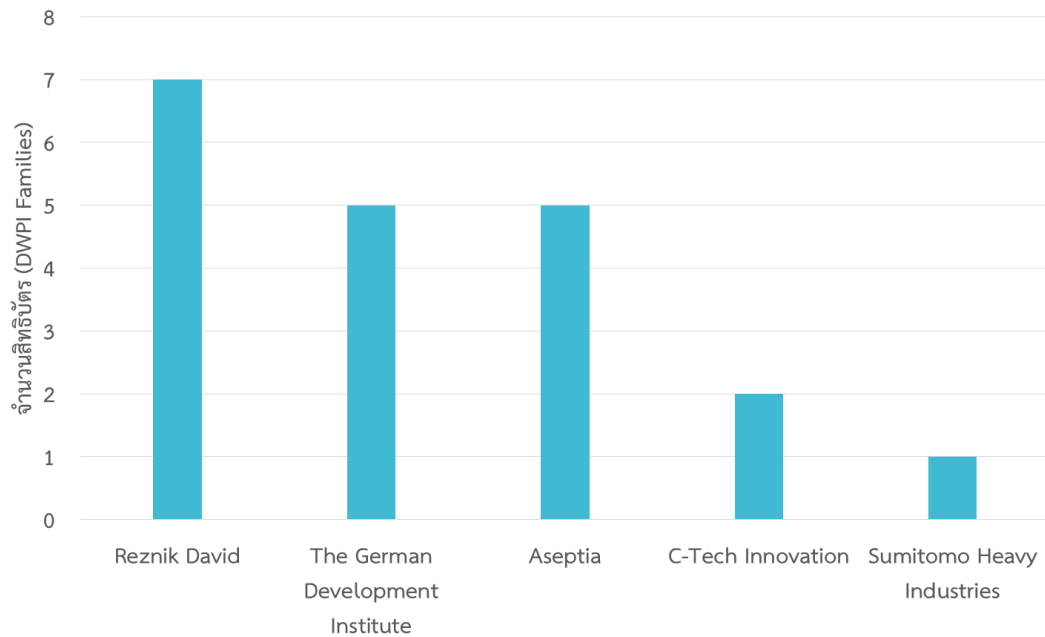
⁵² Emerging Technologies for Food Processing (Second Edition)

⁵³ ฐานข้อมูล Derwent Innovation

เหมาะสมในระบบการผลิต สภาวะที่เหมาะสมที่ไม่ทำลายสารอาหารในอาหาร สารเสริมอาหาร หรือ สารกันเสีย รวมถึงบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต⁵⁴

เจ้าของเทคโนโลยีการให้ความร้อนแบบโอห์มมิกที่ได้จดและได้รับประกาศสิทธิบัตรแล้ว ได้แก่ Reznik David, The German Development Institute, Aseptia, C-Tech Innovation, และ Sumitomo Heavy Industries

ภาพที่ 3-16 จำนวนสิทธิบัตรของผู้ผลิตเทคโนโลยีการให้ความร้อนแบบโอห์มมิกที่เกี่ยวข้องกับอาหารและได้รับประกาศโฆษณา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2559

ที่มา: ฐานข้อมูล Derwent Innovation โดยศูนย์ข้อมูลและการคาดการณ์เทคโนโลยี สวทช.

3.6 การประเมินสภาวะการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของตลาดหลักโลก

จากข้อมูลที่รายงานในหัวข้อที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงสรุปและประเมินสภาพการแข่งขันในตลาดหลักโดยใช้ 5 Forces model เพื่อให้ผู้ผลิตได้เห็นสภาวะการแข่งขันแต่ละมิติและเตรียมการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การคุกคามของผู้ผลิตรายใหม่ ๆ มีสูง เนื่องจากผู้ผลิตรายใหม่สามารถเข้าตลาดได้ง่าย โดยเฉพาะผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของร้านอาหารสามารถอาศัยชื่อเสียงและองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ไม่ยาก ซึ่งจะเห็นจากมูลค่าอาหารพร้อมทานภายใต้แบรนด์ตัวเอง (Private Label/House Brand) ในสหราชอาณาจักรและญี่ปุ่นค่อนข้างสูง รวมถึงกลุ่ม Startups ที่คิดค้นพัฒนาสินค้าพร้อมบริการมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผู้ผลิตหลักในตลาดต้องเปลี่ยนแนวทางกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจมาร่วมลงทุนกับ Startups
- 2) การคุกคามของสินค้าและบริการอื่นๆ ที่สามารถทดแทนผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานได้มีสูง เช่น ของทานเล่นเพื่อสุขภาพ หรืออาหารที่ปรุงสดใหม่ที่เข้าถึงง่าย (Home-Cooked Food)⁵⁵ ในร้านสะดวก

⁵⁴ ฐานข้อมูล Derwent Innovation

⁵⁵ Global Ready Meals Market 2016-2020, Technavio

ซื้อ หรือการบริการสั่งอาหารออนไลน์และส่งถึงมือผู้บริโภคง่ายกว่าแต่เก่า เช่น Panda food, Uber Food เป็นต้น ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดรุนแรงเพิ่มขึ้น

- 3) การแข่งขันท่ามกลางผู้ผลิตที่มีอยู่ในตลาดนับว่าเป็นการแข่งขันที่สูง เพราะผู้ผลิตต่างขยายตลาดให้มากขึ้น ทั้งเปิดตัวเมนูและรสชาติใหม่ๆ มีความเป็นธรรมชาติ ออร์แกนิก หรือผลิตภัณฑ์อาหาร Clean Label ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภค มีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีใหม่ในการแปรรูปและถนอมอาหารที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ยังคงความสดใหม่ได้มากที่สุด รวมถึงร่วมลงทุนกับ Startups หรือจัดโปรแกรมต่างๆ ให้กลุ่มบริษัทเหล่านี้มาประกวด เพื่อค้นหาไอเดียในการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทั้งสินค้าและบริการ นอกจากนี้ ผู้ผลิตพัฒนาช่องทางกระจายสินค้าใหม่ๆ และสร้างแรงจูงใจให้ลูกค้ากลับมาใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ร้านค้าของผู้ผลิตที่สามารถนั่งรับประทานอาหารได้ เป็นต้น
- 4) อำนาจการต่อรองของลูกค้าในตลาดนี้สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ลูกค้ารายย่อยทั่วไปที่ซื้อในปริมาณที่น้อย จะมีอำนาจการต่อรองต่ำในการกำหนดราคาของสินค้าให้ลดลง หรือกำหนดคุณภาพของสินค้าและบริการให้สูงขึ้นได้ และลูกค้าที่เป็นโมเดิร์นเทรด เช่น โลตัส วอลมาร์ท เป็นต้น หรือร้านค้าปลีกจะมีอำนาจต่อรองราคาผลิตภัณฑ์สูง ช่องทางเหล่านี้เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่สำคัญของผู้ผลิต
- 5) อำนาจการต่อรองของซัพพลายเออร์ในบางวัตถุดิบมีสูง เช่น ไข่ไก่ ไร้กรง ในกรณีผู้ผลิตไม่ได้ผลิตครบวงจร แต่ถ้าเป็นผู้ผลิตรายใหญ่มีห่วงโซ่การผลิตครบวงจรหรือบางส่วนและมีกำลังซื้อสูง อำนาจการต่อรองของซัพพลายเออร์จะยิ่งน้อย

ดังนั้น การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทยเพื่อส่งออกในตลาดหลักที่มีสภาวะการแข่งขันที่สูงจึงต้องเร่งยกระดับความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีเมนูและรสชาติใหม่ๆ มีความเป็นธรรมชาติ ออร์แกนิก หรือผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็น Clean Label ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภค รวมถึงอาหารไร้กลูเตน และอาหารมังสวิรัตด้วยเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น High Pressure Processing, Ohmic, Microwave หรือ Radio-Frequency ที่เป็นหัวใจในการแปรรูปและถนอมอาหารที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ยังคงความสดใหม่ได้มากที่สุด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของผู้ผลิตไทย (SWOT) พร้อมทั้งวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ให้กับผู้ผลิตและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับไทยในตลาดโลกในหัวข้อถัดไป

4. สถานภาพและอุปสรรคของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทยที่ส่งออก

สถานภาพและอุปสรรคของผู้ผลิตในระดับต่างๆ มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะระหว่างผู้ผลิตขนาดใหญ่ (Large Enterprises) กับ ผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก (Small and Medium Enterprises หรือ SMEs) ดังนั้น ในการพิจารณาความสามารถและอุปสรรคจะแบ่งเป็น 2 กลุ่มด้วยกันซึ่งข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตขนาดใหญ่ 4 ราย ผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก 10 ราย และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

4.1 บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดใหญ่ (Large Enterprises)

กลุ่มบริษัทหรือผู้ผลิตรายใหญ่ผลิตผลิตภัณฑ์ทั้งตราสินค้าของตัวเองและรับจ้างผลิตในตราสินค้าของลูกค้า เพื่อจัดจำหน่ายทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนของบริษัทเหล่านี้ใช้

เครื่องจักรอัตโนมัติที่ทันสมัยจากญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งมีการควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ตลอดกระบวนการผลิต รวมทั้งมีการตรวจสอบสารปนเปื้อนด้วยเครื่องเอ็กซ์เรย์ เครื่องตรวจจับโลหะในอาหาร ก่อนจะนำผลิตภัณฑ์ตรวจวิเคราะห์สารปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์ก่อนส่งถึงมือผู้บริโภค รวมถึงเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตอุบัติใหม่เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ยังคงลักษณะสดและใกล้เคียงกับธรรมชาติและลดการใช้สารกันเสีย นอกจากนี้ โรงงานผลิตส่วนใหญ่ได้รับคุณภาพตามมาตรฐานทั้งระบบ HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point) ระบบ GMP (Good Manufacturing Practice) รวมถึงผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานการรับรองด้านความปลอดภัย การรับรองอาหารฮาลาล และบางรายได้มาตรฐานการรับรองฉลากสิ่งแวดล้อม เช่น คาร์บอนฟุตพริ้นท์ เป็นต้น

บริษัทขนาดใหญ่หลายแห่งมีห่วงโซ่การผลิตครบวงจรหรือบางส่วน โดยดำเนินการผลิตวัตถุดิบด้วยตนเอง เช่น มีฟาร์มของตนเองหรือมีเรือประมงที่จับวัตถุดิบจากทะเล หรือบางแห่งทำสัญญากับฟาร์มภายนอกเพื่อเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบให้และบริษัทจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือและควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบในฟาร์ม ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ให้โรงงานแปรรูปของบริษัทได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพดีและมีปริมาณสม่ำเสมอตามบริษัทที่ต้องการ รวมถึงสามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ได้ เนื่องจากตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะยุโรป ได้เน้นการควบคุมและติดตามวัตถุดิบจากแหล่งผลิตระดับฟาร์มถึงผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ตลาด

ส่วนใหญ่บริษัทมีการสำรวจตลาดเพื่อดูแนวโน้มความต้องการของลูกค้าในประเทศและต่างประเทศ และดำเนินการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตใหม่ๆ ทั้งภายในและภายนอกบริษัท เช่น มหาวิทยาลัย ซัพพลายเออร์ และลูกค้า ในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงมีการจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านการปรุงอาหารจากต่างประเทศทำงานร่วมกับนักวิจัยด้านเทคโนโลยีอาหารเพื่อพัฒนาสูตรอาหารตามรสนิยมในประเทศที่ส่งออก โดยปัจจุบันบริษัทขนาดใหญ่อย่างกลุ่มบริษัทไทยยูเนียนและบริษัทซีพีแรมได้จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์

การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของบริษัทขนาดใหญ่มีแนวโน้มพัฒนาเมนูอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น โดยมีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบในเมนูอาหารเป็น เนื้อปลา เนื้ออกไก่ ข้าวกล้อง เครื่องสมุนไพร เพื่อเพิ่มสารอาหาร เส้นใย และให้พลังงานต่ำ นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบเพื่อผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มด้วย เช่น ออร์แกนิก กลุ่มผู้ที่แพ้กลูเตน และกลุ่มมังสวิรัต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตบางรายยังคงใส่สารสังเคราะห์ปรุงแต่งในผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเมนูเพื่อสุขภาพ ได้แก่ สารทำให้คงตัว สารทำให้ชุ่มชื้น สารควบคุมความเป็นกรด และวัตถุปรุงแต่งอาหาร เป็นต้น เพื่อลดต้นทุนการผลิต ประกอบกับยังคงใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและถนอมอาหารแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่เอื้อต่อการถนอมอาหารแบบไม่ใส่สารปรุงแต่งหรือใส่สารปรุงแต่งจากธรรมชาติ มีแค่บริษัทบางรายที่มีการนำเอาเทคโนโลยีการผลิตแบบไม่ใช้ความร้อน เช่น HPP และใช้ความร้อนแบบใหม่ เช่น Ohmic เข้ามาแปรรูปและถนอมอาหารซึ่งเทคโนโลยีการผลิตเหล่านี้มีความสำคัญต่อการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ผ่านการแปรรูปน้อย (Minimal Processing) อันจะนำไปสู่การผลิตผลิตภัณฑ์แบบ Clean Label ได้⁵⁶ สำหรับการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการผลิตในโรงงานส่วนใหญ่จะเป็นการออกแบบกระบวนการผลิตและวิศวกรรมในการลดพึ่งพาคน การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานเพื่อลดต้นทุน รวมถึงมีการปรับปรุงการจัดการความปลอดภัยของอาหารและการจัดการของเสียในโรงงาน เป็นต้น

⁵⁶ Emerging Technologies for Food Processing (Second Edition)

นอกจากนี้ บริษัทขนาดใหญ่มีกลยุทธ์การทำธุรกิจเพื่อขยายตลาดต่างประเทศและพัฒนานวัตกรรมของบริษัทผ่านการลงทุนร่วมกัน (Joint Venture) หรือเข้าซื้อกิจการ (Acquisition) บริษัทในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและยุโรป เป็นต้น โดยเมื่อปลายปี พ.ศ. 2559 บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ผลิตหลักผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทยที่เพิ่งเข้าซื้อกิจการบริษัท Bellisio Parent, LLC. ซึ่งผู้ผลิตและจำหน่ายอาหารแช่แข็งพร้อมรับประทานประเภท Single Serve ของสหรัฐอเมริกา มีส่วนแบ่งการตลาดเป็นลำดับ 3 ในสหรัฐอเมริกา ภายใต้ตราสินค้า ได้แก่ Michelina's, Boston Market, Chilli's และ Atkins เป็นต้น รวมถึงอาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งมีจุดเด่นด้านคุณภาพและโภชนาการภายใต้ตราสินค้า EatingWell และ EAT⁵⁷ รวมถึงมีการจัดประกวดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในประเทศเพื่อหาผู้ผลิตขนาดเล็กและกลางมาเป็นคู่ค้าร่วม พร้อมทั้งกระจายข่าวและโปรโมทสินค้าผ่านสื่อโทรทัศน์ และโซเชียลต่างๆ

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานในการส่งออกของผู้ผลิตขนาดใหญ่ พบว่า กระบวนการผลิตแบบไม่ใช้ความร้อนและ/หรือใช้ความร้อนแบบใหม่ถือว่าเป็นเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งผู้ผลิตรายใหญ่บางรายประสบกับการขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจในระบบการทำงานของเครื่องจักร หากเครื่องจักรมีปัญหาต้องรอผู้เชี่ยวชาญจากซัพพลายเออร์เพื่อซ่อมบำรุง ส่งผลให้กำลังการผลิตลดลงและกระทบต่อการส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้าได้ทันเวลา นอกจากนี้ ยังพบเครื่องมือและเครื่องจักรกำลังการผลิตทั้งขนาดห้องปฏิบัติการและขนาดใหญ่ในระดับการผลิตต้นแบบ (Pilot Scale) ของทั้ง 4 เทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่กล่าวในหัวข้อข้างต้นมีน้อยในสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยของภาครัฐ ส่งผลให้การวิจัยและพัฒนาเพื่อหาปัจจัยและสภาวะการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่เหมาะสมแต่ละเมนูอาหารหรือการออกแบบการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานกับหน่วยงานเหล่านี้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

4.2 บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก

ผู้ผลิตกลุ่มนี้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลิตในตราสินค้าตัวเองและรับจ้างผลิตเช่นเดียวกับผู้ผลิตขนาดใหญ่ แต่เทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ใช้ในกระบวนการผลิตไม่ได้ทันสมัยเท่าผู้ผลิตรายใหญ่ โรงงานมีระบบมาตรฐาน GMP และ/หรือ HACCP เพื่อจัดการความปลอดภัยของอาหารเพื่อส่งออกผลิตภัณฑ์ไปต่างประเทศ แต่ระบบการตรวจสอบย้อนกลับยังทำได้ยากในผู้ผลิตบางราย เนื่องจากเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ทั้งนี้ ด้วยนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริม SMEs และ Startups กระตุ้นผู้ผลิตให้มีการตื่นตัวและเริ่มมีกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เน้นเมนูอาหารไทย เช่น ส้มตำพร้อมทาน⁵⁸ และกับข้าวเครื่องแกงอาหารไทยพร้อมทาน ที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีการทำแห้งเยือกแข็งแบบสุญญากาศ (Freeze dried) มาประยุกต์ใช้ หรืออาหารพร้อมทานแบบแห้งเมนูก๋วยจั๊บพื้นเมือง เป็นต้น โดยยังไม่พบการใช้เทคโนโลยีอุบัติใหม่จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิตมีการปรึกษาและได้รับความช่วยเหลือจากลูกค้าและซัพพลายเออร์เป็นหลัก และบางส่วนได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยของภาครัฐ ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพยังคงเป็นการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบและใส่วัตถุดิบปรุงแต่งเช่นเดียวกับผู้ผลิตรายใหญ่

กลยุทธ์การทำธุรกิจเพื่อขยายตลาดต่างประเทศและหาผู้ค้าผ่านการออกร้านค้าตามงานแสดงสินค้าอาหารต่างๆ ส่งผลิตภัณฑ์เข้าประกวด พร้อมทั้งใช้โซเชียลต่างๆ เพื่อโปรโมทและเป็นช่องทางกระจายสินค้า เป็นต้น

⁵⁷ "ซีพีเอฟ" ผงาด 5 แสนล้าน ลุยซื้อ 11 กิจการครัวโลกเปิดประตูสู่ U.S.A.", ประชาชาติธุรกิจ, 29 ธันวาคม 2559

⁵⁸ SMEs ผู้จัดการ, 15 กุมภาพันธ์ 2560

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานในการส่งออกของผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก พบว่า ผู้ผลิตบางรายไม่มีแผนการตลาดจึงต้องการทราบแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคแบบเชิงลึกเช่น ตามเพศ ตามวัย หรือวัฒนธรรมอาหาร เป็นต้น เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เสนอลูกค้า ต้องการทราบเทคโนโลยีถนอมอาหารและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในการผลิตใหม่ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในสายการผลิตที่ตัวเองมีอยู่ พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญสนับสนุนการปรับปรุงกระบวนการผลิต นอกจากนี้ การเข้าถึงห้องปฏิบัติการทดสอบและหน่วยงานรับรองมาตรฐานได้จำกัดเนื่องจากมีจำนวนน้อยและค่าใช้จ่ายสูง

5. การวิเคราะห์สถานะและข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทยเพื่อเข้าตลาดหลักโลก

เพื่อให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทยมีความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพแบบ Clean Label หรือเฉพาะกลุ่มบุคคล/เฉพาะโรค และสามารถแข่งขันในตลาดหลักได้ ผู้วิจัยจึงได้ประเมินสถานะของผู้ผลิตโดยใช้กระบวนการประเมินและวิเคราะห์ SWOT ซึ่งคือการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด/อุปสรรคของผู้ผลิต รวมถึงพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการเข้าตลาดหลักสำหรับผู้ผลิตโดยใช้ TOWS Matrix โดยแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก 2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน 3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ

ทั้งนี้ การวิเคราะห์แบ่งผู้ผลิตเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดใหญ่ 2) บริษัทขนาดกลางและเล็ก

1) บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดใหญ่

รายละเอียดการประเมินสถานะของบริษัทหรือผู้ผลิตขนาดใหญ่ด้วย SWOT มีดังนี้

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
<ul style="list-style-type: none"> ● มีเทคโนโลยีและเครื่องจักรอัตโนมัติที่ทันสมัย โรงงานได้มาตรฐาน ● มีความมั่นคงทางด้านวัตถุดิบและได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพดีและมีปริมาณสม่ำเสมอตามบริษัทที่ต้องการมีระบบตรวจสอบย้อนกลับ ● มีทีมสำรวจตลาดเพื่อดูแนวโน้มความต้องการของลูกค้าในประเทศและต่างประเทศ ● มีเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตใหม่ๆ ทั้งภายในและภายนอกบริษัท เช่น มหาวิทยาลัย ซัพพลายเออร์ และลูกค้า ในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงศูนย์นวัตกรรมในบางบริษัท ● มีนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ด้านการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบในเมนูอาหารเพื่อสุขภาพ ● มีการจัดประกวดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในประเทศเพื่อหาผู้ผลิตขนาดเล็กและกลางมาเป็นคู่ค้าร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ผลิตบางรายยังคงใส่สารสังเคราะห์ปรุงแต่งในผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเมนูเพื่อสุขภาพ ได้แก่ สารทำให้คงตัว สารทำให้ชุ่มชื้น สารควบคุมความเป็นกรด และวัตถุปรุงแต่งอาหาร เป็นต้น เพื่อลดต้นทุนการผลิต ● ผู้ผลิตบางรายยังคงใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและถนอมอาหารแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่เอื้อต่อการถนอมอาหารแบบไม่ใส่สารปรุงแต่งหรือใส่สารปรุงแต่งจากธรรมชาติ ● ขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจในระบบการทำงานของเทคโนโลยีใหม่และเครื่องจักร
โอกาส (O)	อุปสรรค/ข้อจำกัด (T)
<ul style="list-style-type: none"> ● ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์ clean label มีแนวโน้มเติบโตที่ดี ● แนวโน้มผู้บริโภควัยทำงานรุ่นใหม่ในตลาดหลักสนใจลองอาหารพื้นเมืองชาติอื่นๆ กว่าร้อยละ 60 ซึ่งอาหารไทยเป็นหนึ่งในนั้น ● ผู้บริโภคมีการซื้อสินค้าออนไลน์และต้องการบริการการจัดส่งที่รวดเร็ว ● ผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก เจ้าของร้านอาหารที่มีชื่อเสียงเริ่มเข้ามาทำตลาด ● ตลาดหลักมีเครือข่ายกลุ่ม startup ขนาดใหญ่ และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ่านกรรมวิธีน้อย (less-processed foods) ได้ รวมถึงไทยที่เริ่มเครือข่ายกลุ่ม startup ● ผู้ผลิตต่างประเทศหลายรายมีแนวโน้มลงทุน จัดทำโปรแกรม Accelerator และสร้างศูนย์บ่มเพาะเพิ่มขึ้น เพื่อค้นหาและส่งเสริม startups รวมถึงมองหาคู่ค้าที่มีนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริโภคต่างประเทศเลือกที่จะกินของปรุงสดใหม่ ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ ปรุงแต่ง ใส่สารสังเคราะห์มีอัตราการเติบโตที่ลดลง ● การแข่งขันที่สูงจากคู่แข่งที่เป็นกลุ่ม private label แต่ละประเทศ ● ร้านค้าปลีกแต่ละประเทศมีอำนาจต่อรองเพื่อลดราคาผลิตภัณฑ์ ● สินค้าและบริการอื่นๆ ที่สามารถทดแทนผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานได้มีสูง เช่น ของทานเล่นเพื่อสุขภาพ หรืออาหารที่ปรุงสดใหม่ที่เข้าถึงง่าย (home-cooked food) ในร้านสะดวกซื้อ หรือการบริการสั่งอาหารออนไลน์และส่งถึงมือผู้บริโภคง่ายกว่าแต่เก่า ● องค์การอาหารและยาของสหรัฐอเมริกาประกาศห้ามใช้ไขมันทรานส์ในการผลิตสินค้าอาหาร โดยจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ปี 2561 และผู้ผลิตทั้งในสหรัฐอเมริกาและยุโรปประกาศจะใช้ไขมัน 100% ภายในปี 2568 เนื่องจากกระแสการต่อต้านการบริโภคอาหารที่มาจากสัตว์ที่ถูกเลี้ยงอย่างทารุณ

รายละเอียดข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในการเข้าตลาดหลักสำหรับบริษัทหรือผู้ผลิตขนาดใหญ่ด้วย TOWS Matrix มีดังนี้

TOWS Matrix	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
โอกาส (O)	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำโปรแกรม Accelerator ทั้งภายในและภายนอกบริษัทเพื่อค้นหาไอเดียในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานใหม่ๆ จากบุคลากรวิจัยภายในและ startups ● สร้าง Incubator เพื่อวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพแบบ clean label หรือเฉพาะกลุ่มบุคคล/เฉพาะโรค ร่วมกับเครือข่ายและ startups ● จัดประกวดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในประเทศเพื่อหาผู้ผลิตขนาดกลางและเล็กมาเป็นคู่ค้าร่วม ● หาผู้ค้าในต่างประเทศลงทุนร่วมกันหรือเข้าซื้อกิจการบริษัททั้งบริษัทที่ผลิตและกลุ่มร้านค้าปลีก ● สร้างความร่วมมือกับร้านอาหารที่มีชื่อเสียงทั้งไทยและต่างประเทศเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน ● สร้างความร่วมมือกับกลุ่ม startup ในพื้นที่ตลาดหลักเพื่อพัฒนาช่องทางการกระจายสินค้าและขยายตลาด ● จ้างเชี่ยวชาญด้านการปรุงอาหารจากต่างประเทศเพื่อพัฒนารสนิยมของชาวต่างชาติ ● เสนอนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้กับผู้ผลิตหลักเพื่อหาช่องทางเป็น OEM กับผู้ค้า 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● หาผู้ค้าที่อยู่ในอุตสาหกรรมอื่นแต่ใช้เทคโนโลยีเดียวกัน เช่น กลุ่มน้ำผลไม้ ● ให้เงินทุนเครือข่ายกลุ่ม startup ทั้งไทยและต่างชาติเพื่อช่วยแก้ไขกระบวนการผลิตเดิมที่มีอยู่ให้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ หรือพัฒนาสารปรุงแต่งธรรมชาติราคาย่อมเยา
อุปสรรค (T)	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอุบัติใหม่ร่วมกับซัพพลายเออร์เจ้าของเทคโนโลยีและเครือข่ายวิจัยของบริษัท ● ทหารือกับลูกค้าหรือซัพพลายเออร์วัตถุดิบเพื่อปรับเปลี่ยนวัตถุดิบที่มีไขมันทรานส์ ● ลงทุนร่วมกันหรือเข้าซื้อกิจการบริษัทในต่างประเทศ พร้อมทั้งจัดโปรโมชั่นสินค้าและระบบการบริการให้ดี ● เตรียมสร้างระบบการเลี้ยงไก่ไร้กรงในกรณีที่มีห่วงโซ่การผลิตครบวงจร และเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกคู่มือ และจัดการเรียนการสอนให้เกษตรกรเกี่ยวกับเทคนิคการเลี้ยงไก่แบบไร้กรงและงานอื่นๆ ที่มากมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการผลิตไข่ให้เป็นไปตามมาตรฐานในกรณีทำสัญญากับฟาร์มภายนอก 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ส่งนักวิจัยในบริษัทไปอบรมและวิจัยกับซัพพลายเออร์หรือมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่มีเครื่องมือและเทคโนโลยีนี้ ● เปลี่ยนตลาดส่งออกที่มีอัตราการค้าเติบโตสูงแทน เช่น รัสเซีย อิหร่าน บราซิล เกาหลี ไต้หวัน เป็นต้น หรือขายในประเทศซึ่งมีอัตราการค้าเติบโตที่ดีเช่นกัน

2) บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก

รายละเอียดการประเมินสถานะของบริษัทหรือผู้ผลิตขนาดกลางและเล็กด้วย SWOT มีดังนี้

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
<ul style="list-style-type: none"> ● มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบหรือพัฒนาเมนูเพื่อสุขภาพได้ ● มีความสามารถในการหาช่องทางการกระจายผลิตภัณฑ์ ● โรงงานที่ผลิตผลิตภัณฑ์ส่งออกมีระบบมาตรฐาน GMP และ/หรือ HACCP ● พัฒนาผลิตภัณฑ์กับร่วมกับลูกค้า ซัพพลายเออร์ มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยของภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีข้อจำกัดด้านเงินทุน ● เทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ใช้ในกระบวนการผลิตไม่ได้ทันสมัยเท่าผู้ผลิตขนาดใหญ่ ● ระบบตรวจสอบย้อนกลับเป็นเรื่องยาก ● ผู้ผลิตบางรายไม่มีแผนการตลาดและทำวิจัยเพื่อทราบแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิต ● ขาดผู้เชี่ยวชาญสนับสนุนการปรับปรุงกระบวนการผลิต
โอกาส (O)	อุปสรรค/ข้อจำกัด (T)
<ul style="list-style-type: none"> ● ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพ clean label มีแนวโน้มเติบโตที่ดี ● แนวโน้มผู้บริโภควัยทำงานรุ่นใหม่ในตลาดหลักสนใจลองอาหารพื้นเมืองชาติอื่นๆ กว่าร้อยละ 60 ซึ่งอาหารไทยเป็นหนึ่งในนั้น ● ผู้บริโภคมีการซื้อสินค้าออนไลน์และต้องการบริการการจัดส่งที่รวดเร็ว ● บริษัทขนาดใหญ่ในประเทศและต่างประเทศมีการจัดประกวดเพื่อหาผู้ค้า ● ตลาดหลักมีเครือข่ายกลุ่ม startup ขนาดใหญ่ และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ่านกรรมวิธีน้อย (less-processed foods) ได้ รวมถึงไทยที่เริ่มเครือข่ายกลุ่ม startups ● แหล่งทุนจากภาครัฐต่างๆ เช่น คุปองนวัตกรรม กองทุนพัฒนา SMEs เป็นต้น ● สินเชื่อ SMEs Transformation Loan ● โปรแกรม Talent Mobility สนับสนุนนักวิจัยเข้าไปช่วยภาคอุตสาหกรรมในการทำวิจัยและนวัตกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้บริโภคต่างประเทศเลือกที่จะกินของปรุงสดใหม่ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ ปรุงแต่ง ใส่สารสังเคราะห์มีอัตราการเติบโตที่ลดลง ● การแข่งขันที่สูงจากคู่แข่งที่เป็นกลุ่ม private label แต่ละประเทศ ● ร้านค้าปลีกแต่ละประเทศมีอำนาจต่อรองเพื่อลดราคาผลิตภัณฑ์ ● สินค้าและบริการอื่นๆ ที่สามารถทดแทนผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานได้มีสูง เช่น ของทานเล่นเพื่อสุขภาพ หรืออาหารที่ปรุงสดใหม่ที่เข้าถึงง่าย (home-cooked food) ในร้านสะดวกซื้อ หรือการบริการส่งอาหารออนไลน์และสั่งถึงมือผู้บริโภคง่ายกว่าแต่เก่า ● องค์กรอาหารและยาของสหรัฐอเมริกาประกาศห้ามใช้ไขมันทรานส์ในการผลิตสินค้าอาหาร โดยจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ปี 2561 และผู้ผลิตทั้งในสหรัฐอเมริกาและยุโรปประกาศจะใช้ใช้ไว้ 100% ภายในปี 2568 เนื่องจากกระแสการต่อต้านการบริโภคอาหารที่มาจากสัตว์ที่ถูกลีภัยอย่างทารุณ

รายละเอียดข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในการเข้าตลาดหลักสำหรับบริษัทหรือผู้ผลิตขนาดกลางและเล็กด้วย TOWS Matrix มีดังนี้

TOWS Matrix	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
โอกาส (O)	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● หาไอเดียผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ จากงานแสดงสินค้าต่างประเทศหรือเข้าร่วมโปรแกรมการไปศึกษาดูงาน EXPO ต่างประเทศกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ● ปรึกษาข้อมูลตลาดกับลูกค้าและนำเสนอไอเดียผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเมนูไทยเพื่อสุขภาพแบบ clean label หรือเฉพาะกลุ่มบุคคล/เฉพาะโรคกับลูกค้าที่รับจ้างผลิต เพื่อร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยกัน ● ขอแหล่งทุนจากภาครัฐเพื่อวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอุบัติใหม่และผลิตภัณฑ์แบบ clean label ที่กับเครือข่าย ● ขอสินเชื่อลงทุนเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีและเครื่องจักร ● สร้างช่องทางกระจายสินค้า เช่น เปิดบูทต่างประเทศ โปรโมทสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต ติดต่อซีลเลอร์ต่างประเทศ หรือประกวดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพแบบ clean label หรือเฉพาะกลุ่มบุคคล/เฉพาะโรค ในเวทีคู่ค้าทั้งในประเทศหรือต่างประเทศเพื่อกระจายผลิตภัณฑ์ 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ปรับรูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อร่วมลงทุนกับ Venture capital (VC) ● ขอสินเชื่อลงทุนเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีและเครื่องจักร ● ร่วมศึกษาข้อมูลตลาด พัฒนาเทคโนโลยี/กระบวนการผลิตใหม่ๆ หรือระบบตรวจสอบย้อนกลับกับเครือข่าย Startups ● เข้าร่วมโปรแกรม Talent Mobility
อุปสรรค (T)	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ขอแหล่งทุนจากภาครัฐเพื่อวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอุบัติใหม่และวัตถุดิบที่ทดแทนการใช้ไข่ไก่ในอาหารพร้อมทาน เช่น flax seed เป็นต้น ● หารือกับลูกค้าที่รับจ้างผลิตหรือซัพพลายเออร์วัตถุดิบเพื่อปรับเปลี่ยนวัตถุดิบที่มีไขมันทรานส์ ● แจ้งเกษตรกรที่ส่งวัตถุดิบเกี่ยวกับมาตรการการใช้ไข่ไร้กรงเพื่อปรับเปลี่ยนหรือหาเกษตรกรรายอื่นที่ผลิตไข่ไร้กรง ● พัฒนาช่องทางกระจายสินค้าและบริการออนไลน์เพื่อลดอำนาจการต่อรองจากร้านค้าปลีก 	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เปลี่ยนตลาดส่งออกที่มีอัตราการเติบโตสูงแทน เช่น รัสเซีย อิหร่าน บราซิล เกาหลีใต้หวัน เป็นต้น หรือขายในประเทศซึ่งมีอัตราการเติบโตที่ต่ำเช่นกัน

6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐเพื่อสนับสนุนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานของไทย

จากข้อมูลการประเมินสถานะและข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน ผู้วิจัย จึงได้วิเคราะห์และพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานสำหรับการแข่งขันในตลาดหลักและโลก โดยได้กำหนดเป้าประสงค์ของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทาน เทคโนโลยีกระบวนการผลิตอุบัติใหม่ที่ควรส่งเสริมและโจทย์วิจัยตามแนวโน้มของตลาดหลักและโลก ดังตารางข้างล่างนี้

ประเด็น	รายละเอียด
ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเป้าประสงค์ภายใน 5 ปี (พ.ศ. 2562 – 2566) เพื่อตอบโจทย์ผู้บริโภคในตลาดหลักที่นิยมผลิตภัณฑ์ Clean Label และอาหารเพื่อสุขภาพ	<p>1) ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพที่เป็น Clean label ที่</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ใช้วัตถุดิบและเครื่องปรุงจากธรรมชาติ หรือ ออร์แกนิก ● ผ่านการแปรรูปน้อยที่สุด ● ปลอดสารปรุงแต่ง (Additive-Free/No E-numbers) ● ไม่ใช้ไขมันทรานส์ ● ฉลากอาหารสั้นและชัดเจน <p>2) ผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพที่เป็น Clean label และเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่เป็นโรค เช่นอาหารพร้อมทานไร้กูลูเตน อาหารพร้อมทานออร์แกนิก อาหารพร้อมทานมังสวิรัต เป็นต้น</p>
เทคโนโลยีกระบวนการผลิตอุบัติใหม่ที่เป็นส่วนสำคัญของการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูปน้อย	<p>กระบวนการไม่ใช้ความร้อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีการใช้ความดันสูง (High Pressure Processing) <p>กระบวนการใช้ความร้อนแบบใหม่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้ไมโครเวฟ (Microwave) - การให้ความร้อนแบบโอห์มมิก (Ohmic heating) - การใช้ความถี่คลื่นวิทยุ (Radio frequency)
โจทย์วิจัยภายใต้การใช้เทคโนโลยีอุบัติใหม่	<ul style="list-style-type: none"> ● การหาสถานะที่เหมาะสมในการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์/แบคทีเรียของผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเมนูต่างๆ และตามลักษณะของอาหาร เช่น ของเหลว กึ่งแข็งกึ่งเหลว เป็นต้น ● สถานะที่เหมาะสมที่ไม่ทำลายสารอาหารในอาหาร สารเสริมอาหาร หรือสารกันเสียชีวภาพ ● การออกแบบและปรับปรุงสายการผลิตให้ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะ ● บรรจุภัณฑ์ที่ทนสถานะที่ใช้ในกระบวนการผลิต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐเพื่อเสริมกลยุทธ์ของผู้ผลิต

● บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
<p>1. ภาครัฐเชิญชวนและให้สิทธิพิเศษด้านภาษีแก่หน่วยวิจัยและซ่อมบำรุงของบริษัทต่างชาติหรือบริษัท startups ที่มีเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพที่เป็น clean label และ/หรือเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่เป็นโรค เข้ามาลงทุนเพื่อร่วมวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจในเทคโนโลยีอุบัติใหม่</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กระทรวงอุตสาหกรรม ● กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ● กระทรวงต่างประเทศ ● สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
<p>2. ภาครัฐส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์บริการเทคโนโลยีอุบัติใหม่ในรูปแบบองค์การอิสระไม่แสวงหาผลกำไร โดยเงินทุนมาจากภาคเอกชนและภาครัฐร่วมลงทุน ศูนย์นี้จะเป็นที่ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ เป็น incubator ให้กับผู้ผลิตที่มาเช่าพื้นที่ โดยมีการจ้างผู้เชี่ยวชาญและช่างเทคนิคทั้งไทยและต่างประเทศ พร้อมทั้งสร้างเครือข่าย มีบริการห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและเครื่องจักร กำลังการผลิตทั้งขนาดห้องปฏิบัติการและขนาดใหญ่ในระดับการผลิตต้นแบบ (pilot scale) รวมถึงมีพื้นที่สำนักงานฟรีและให้ทุนสำหรับ startups (คล้ายบริษัท “Mass Challenges” ในสวีตเซอร์แลนด์)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ภาคเอกชน ● ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจเทคโนโลยี (BIC) สวทช. ● สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ● โครงการเมืองนวัตกรรมอาหาร (Food Innopolis)
<p>3. ภาครัฐสนับสนุนการสร้าง consortium ที่อยู่ในรูปแบบ technology based เนื่องจากส่งเสริมให้ผู้ผลิตต่างธุรกิจพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลบนพื้นฐานเทคโนโลยีเดียวกัน อันจะก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ● สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ● สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ ● สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
<p>4. ภาครัฐเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศด้านวัตถุดิบและการปรุงอาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพให้องค์ความรู้ผ่านการจัดประชุมเชิงวิชาการหรือประจำหน่วยงานที่รับผิดชอบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● โครงการเมืองนวัตกรรมอาหาร (Food Innopolis) ● สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

● บริษัทหรือผู้ผลิตขนาดกลางและเล็ก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
<p>1. ผู้ผลิตขนาดใหญ่ สถาบันวิจัยเอกชน/รัฐ และภาครัฐ ร่วมจัดทำ โปรแกรม Accelerator เพื่อส่งเสริม startups และผู้ผลิตขนาดกลางและเล็กร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่สร้างความพลิกผัน (disrupt technology) และใส่ใจในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานใหม่ๆ เพื่อสุขภาพแบบ clean label และ/หรือเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่เป็นโรค หรือแก้ปัญหาการผลิตผลิตภัณฑ์ของบริษัท โดยมีพี่เลี้ยงและผู้ประเมินจากบริษัทหรือเครือข่ายของบริษัท สถาบันวิจัยเอกชน/รัฐอำนวยความสะดวกด้านพื้นที่และอุปกรณ์เครื่องมือ และผู้ผลิตขนาดใหญ่และภาครัฐร่วมให้เงินทุนและ/หรือ วัสดุดิบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ภาคเอกชน ● ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจเทคโนโลยี (BIC) สวทช. ● สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ● โครงการเมืองนวัตกรรมอาหาร (Food Innopolis)
<p>2. ภาครัฐจัดสรรงบวิจัยเป็นแบบโปรแกรมตามผลิตภัณฑ์ เป้าประสงค์และโจทย์วิจัยให้กับสถาบันวิจัยของภาครัฐ/มหาวิทยาลัยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมทานเพื่อสุขภาพแบบ clean label และเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่เป็นโรค เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่บุคลากรในมหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัยของรัฐ และสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการวิจัย อันจะนำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการอบรมและช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่บริษัทขนาดกลางและเล็กได้</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สำนักงานประมาณ ● สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ ● สภาวิจัยแห่งชาติ